

บทที่ 5

วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายการศึกษาและสถานศึกษาในการ ป้องกันเด็กจากการข่มเหงรังแก

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมประกอบกับการบูรณาการจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกันการป้องกันเด็กจากการข่มเหงรังแกได้ ดังนี้

5.1 คำนิยามของคำว่า การข่มเหงรังแก

คำนิยามคำว่า “การข่มเหงรังแก” มีความหลากหลายโดยมีใจความสำคัญสรุปได้ว่า หมายถึง รูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเป็นการกระทำใดๆ ในทางลบของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเกิดขึ้นโดยเจตนา หรือไม่เจตนาต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่นให้ได้รับบาดเจ็บหรือทุกข์ทรมาน ไม่ว่าจะป็นทั้งทางร่างกาย หรือทางจิตใจ และเป็นการกระทำที่ต่อเนื่อง

เมื่อวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรังแกทางไซเบอร์ และแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์และการใช้สื่อออนไลน์ของเด็ก และเยาวชนส่งผลให้นิยามการข่มเหงรังแกควรมีความครอบคลุมถึงการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ด้วย เพราะการข่มเหงรังแกสามารถเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วและเด็กมีการใช้สื่อออนไลน์เป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อผู้ถูกข่มเหงรังแกมากขึ้นประกอบกับเมื่อวิเคราะห์ทฤษฎีทุนทางสังคมมีหลักการสนับสนุนให้นิยามการข่มเหงรังแกครอบคลุมทุกรูปแบบที่นำไปสู่การสะสมทุนทางสังคมของผู้กระทำการข่มเหงรังแกและทุกรูปแบบที่ลดทอนทุนทางสังคมของผู้ถูกข่มเหงรังแก

เมื่อวิเคราะห์กฎหมายไทย พบว่า กฎหมายของไทยไม่ปรากฏนิยามคำว่า “การข่มเหงรังแก” ทั้งนี้ปรากฏคำที่ใกล้เคียงในประมวลกฎหมายอาญา คือ คำว่า “ข่มเหง” หมายถึง การใช้กำลังรังแก⁴²¹ แต่นิยามดังกล่าวไม่ครอบคลุมประเภทของการข่มเหงรังแกที่ไม่ได้มีเฉพาะแต่การใช้กำลังทางร่างกายเท่านั้น ดังนั้น กฎหมายไทยจึงไม่มีการกำหนดนิยามคำว่า การข่มเหงรังแกไว้

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวทางระหว่างประเทศและกฎหมายของประเทศต่าง ๆ พบว่า ความหมายของการข่มเหงรังแกที่มีการอ้างถึงในเอกสารขององค์การสหประชาชาติมี

⁴²¹ สมสรรค์ อธิเวสส์, *เรื่องเดิม*, หน้า 913-915.

ความหมายว่าการข่มเหงรังแกเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กับเหยื่อจากความไม่สมดุลของอำนาจ ซึ่งเหยื่อเกิดความรู้สึกอ่อนแอ และไม่มีอำนาจในการปกป้องตัวเอง⁴²² สำหรับประเทศญี่ปุ่นปรากฏนิยามคำว่า การข่มเหงรังแก หมายถึง การกระทำที่มีอิทธิพลต่อจิตใจ หรือร่างกายของเด็ก ฯลฯ ที่กระทำโดยเด็กคนอื่นที่เรียนโรงเรียนเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ ฯลฯ (รวมถึงการกระทำผ่านอินเทอร์เน็ต) และเด็กที่เป็นเหยื่อได้รับความเจ็บปวดทางจิตใจ หรือร่างกาย⁴²³

ประเทศฟิลิปปินส์ให้คำนิยามคำว่า การข่มเหงรังแก หมายถึง การกระทำอย่างรุนแรงหรือซ้ำ ๆ โดยนักเรียนคนหนึ่งหรือหลายคนในการแสดงออกทางลายลักษณ์อักษร ทางวาจา ทางอิเล็กทรอนิกส์ การกระทำทางกาย ทำทาง หรือกระทำหลายอย่างการรวมกันของนักเรียนคนอื่น ผลของการกระทำส่งผลให้นักเรียนผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายทางร่างกาย จิตใจ หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินของเขา การสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรที่โรงเรียนสำหรับนักเรียนคนอื่น ๆ การละเมิดสิทธิของนักเรียนคนอื่นที่โรงเรียน การขัดขวางกระบวนการศึกษา หรือการดำเนินงานที่เป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญและอย่างมาก แต่ไม่จำกัดเฉพาะสิ่งต่อไปนี้⁴²⁴

- 1) การสัมผัสทางกายภาพใด ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ระหว่างผู้กระทำกับเหยื่อ เช่น การชกต่อย การผลัก การเตะ การตบ การจิกจี้ การล็อกคิระชะ การสร้างความเสียหายให้กับโรงเรียน การล้อเล่น การต่อสู้อ และการใช้สิ่งของที่มีอยู่เป็นอาวุธ เป็นต้น
- 2) การกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจและ / หรือความเป็นอยู่ทางอารมณ์ของเหยื่อ
- 3) คำพูด หรือการกล่าวหาในเชิงดูถูกเหยียดหยามใด ๆ ที่ทำให้เหยื่อเกิดความทุกข์ทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม หรือคำหยาบคายต่อเป้าหมายการเรียกชื่อ การทรมาน และการแสดงความคิดเห็นในเชิงลบต่อรูปลักษณะเสื้อผ้า และร่างกายของเหยื่อ และ
- 4) การข่มเหงรังแกทางไซเบอร์หรือการข่มเหงรังแกใด ๆ ที่กระทำโดยใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับสหราชอาณาจักร Keeping Children Safe in Education September 2016 แนวทางภายใต้กฎ Keeping Children Safe in Education September 2016 กำหนดคำนิยามคำว่า การข่มเหงรังแก การข่มเหงรังแก คือ พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ เมื่อเวลาผ่านไปซึ่งจงใจทำร้ายบุคคล หรือกลุ่มอื่น ไม่ว่าจะทางร่างกายหรืออารมณ์ การข่มเหงรังแก

⁴²² **Bullying and Cyberbullying**, *op. cit.*

⁴²³ the Promotion of Measures to Prevent Bullying 2013, Article 2

⁴²⁴ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 2

อาจมีได้หลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น การชมแข่งรถแกทางอินเทอร์เน็ตผ่านข้อความโซเชียลมีเดีย หรือการเล่นเกม ซึ่งอาจรวมถึงการใช้รูปภาพ และวิดีโอ

ในส่วนของความหมายคำว่า “การชมแข่งรถแกทางไซเบอร์” คือ การพัฒนาอย่างรวดเร็ว และการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างกว้างขวางทำให้เกิดสื่อใหม่สำหรับการชมแข่งรถแกแบบ “เสมือน” เกิดขึ้นซึ่งการชมแข่งรถแกจึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งใน และนอกโรงเรียน การชมแข่งรถแกทางไซเบอร์ เป็นรูปแบบการชมแข่งรถแกที่แตกต่างกัน และสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยมีผู้ชมจำนวนมากขึ้น และมีอุปกรณ์เสริมมากขึ้นเพียงแค่มือผู้คนส่งต่อเนื้อหาด้วยการคลิกเพียงครั้งเดียว

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นิยามการชมแข่งรถแกครอบคลุมรูปแบบของการชมแข่งรถแกทั้งหมด ได้แก่ การชมแข่งรถแกทางกายภาพ การชมแข่งรถแกทางจิตใจ การชมแข่งรถแกทางเพศ การชมแข่งรถแกทางไซเบอร์⁴²⁵ และการชมแข่งรถแกทางสังคม เพราะจากการศึกษา สถานการณ์ชมแข่งรถแกในประเทศไทยพบว่าข้อเท็จจริงเด็กถูกรบกวนจากการชมแข่งรถแกในรูปแบบที่หลากหลายซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของเด็กทั้งสิ้น

ด้วยการชมแข่งรถแกมีหลากหลายรูปแบบ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการชมแข่งรถแกเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมก้าวร้าวโดยมีนิยามของการชมแข่งรถแกที่ครอบคลุมที่สุดจากการศึกษา เปรียบเทียบแนวทางระหว่างประเทศและประเทศต่างๆ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง จึงคือ รูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งเป็นการกระทำใดๆ ในทางลบของ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลเกิดขึ้นโดยเจตนาต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่นให้ได้รับบาดเจ็บหรือทุกข์ทรมาน ไม่ว่าจะผ่านทางร่างกายหรือทางจิตใจ ตัวอย่างเช่นแต่ไม่จำกัดเฉพาะสิ่งต่อไปนี้

1) การสัมผัสทางกายภาพใด ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ระหว่างผู้กระทำกับเหยื่อ เช่น การชกต่อย การผลัก การเตะ การตบ การจี้จี้ การล็อกคิรัษะ การสร้างความเสียหายให้กับโรงเรียน การล้อเล่น การต่อสู้อ และการใช้สิ่งของที่มีอยู่เป็นอาวุธ เป็นต้น

2) การกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจและ / หรือความเป็นอยู่ทางอารมณ์ของเหยื่อ

3) คำพูด หรือการกล่าวหาในเชิงดูถูกเหยียดหยามใด ๆ ที่ทำให้เหยื่อเกิดความทุกข์ทรมานทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม หรือคำหยาบคายต่อเป้าหมายการเรียกชื่อ การทรมาน และการแสดงความคิดเห็นในเชิงลบต่อรูปปลั๊กชันเสื้อผ้า และร่างกายของเหยื่อ และ

4) การชมแข่งรถแกใด ๆ ที่กระทำทางสื่อสังคมต่าง ๆ⁴²⁶

⁴²⁵ The United Nations Educational, *op. cit.*, p. 14.

⁴²⁶ ราชบัณฑิตยสถานให้คำนิยามคำว่า Cyber Bully คือ การกระทำความผิดทางไซเบอร์ หมายถึง การกลั่นแกล้ง การให้ร้าย การด่าว่า การชมแข่ง หรือการรังแกผู้อื่นทางสื่อสังคมต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงให้ความหมายคำว่าไซเบอร์บูลลี่ว่าเป็นการชมแข่งรถแกที่กระทำทางสื่อสังคมต่างๆ; สำนักงาน

โดยคำนิยามดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการช่มเหงรังแกไม่จำเป็นต้องเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เพียงแต่หากเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ วั้ใช้ในการพิจารณาบทลงโทษเด็กหรือวิธีการเยียวยาเด็กที่ถูกกระทำ นอกจากนี้ การให้ความหมายของคำว่าช่มเหงรังแกจะต้องมีข้อความว่า “เจตนา” หรือไม่ กลุ่มตัวอย่างด้านการศึกษาและจิตวิทยาเห็นว่า อาจไม่ใช้การกระทำโดยเจตนาเสมอไป โดยเฉพาะในเด็กที่อายุน้อยอาจเป็นการกระทำโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไร้เดียงสา สำหรับกลุ่มตัวอย่างนักกฎหมายมีความเห็นว่า กรณีการช่มเหงรังแกไม่ใช้การกระทำผิดทางอาญาเสมอไป การใช้มาตรการตามกฎหมายการศึกษาอาจไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบภายในส่วนของ “เจตนา”

5.2 มาตรการแก้ไขปัญหาการช่มเหงรังแกในเด็ก

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของการใช้มาตรการทางการศึกษากับปัญหาการช่มเหงรังแกในเด็กและมาตรการตามกฎหมายการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาการช่มเหงรังแกโดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 ความเหมาะสมของการใช้มาตรการทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับปัญหาการช่มเหงรังแกในเด็ก

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการช่มเหงรังแกมี 3 แนวทาง ได้แก่ มาตรการทางกฎหมายอาญา มาตรการทางกฎหมายแพ่ง และมาตรการของสถานศึกษา

ตามแนวคิดขององค์การสหประชาชาติองค์การในสหประชาชาติมีหลักการว่าประเทศสามารถอยู่อย่างสันติ และมั่นคง โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างพลเมืองของตน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เริ่มต้นที่ห้องเรียน⁴²⁷ โรงเรียนจึงเป็นสถานที่สำคัญที่ควรได้รับความคุ้มครองจากการช่มเหงรังแก โดยองค์การสหประชาชาติมีแนวคิดให้มีการใช้กฎหมายในการคุ้มครองเด็กจากการช่มเหงรังแก

เมื่อศึกษาประกอบกับแนวทางระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ สหภาพยุโรป และประเทศต่างๆทั่วโลก รวมถึงประเทศที่เลือกศึกษา ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักรมีการนำมาตรการของกฎหมายการศึกษามาใช้ในการแก้ไขปัญหาการช่มเหงรังแก นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่พบว่า

พัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, **Cyberbullying** ธารออนไลน์ ร้ายล้านวิว, ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.etda.or.th/th/Knowledge-Sharing/Cyberbullying-in-IFBL.aspx>

⁴²⁷ United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, **Stopping Violence in Schools: A Guide for Teachers**, p. 7.

มาตรการตามกฎหมายการศึกษาประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกในเด็ก เช่น โครงการป้องกันการข่มเหงรังแกของ Dr. Dan Olweus (The Olweus Bullying Prevention Program) ที่ได้ประกาศใช้โดยกระทรวงศึกษาธิการของนอร์เวย์⁴²⁸ เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวประกอบกับการวิเคราะห์มาตรการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น มาตรการที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกในเด็ก เนื่องจากเหตุผล ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง จากนิยามของการข่มเหงรังแกประกอบกับทฤษฎีทุนทางสังคม การข่มเหงรังแกจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างกันของเด็กเกิดจากการ ปฏิสัมพันธ์ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นมาตรการในสถานศึกษาจึงเป็นมาตรการที่สามารถ ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของเด็กได้

ประการที่สอง ด้วยทฤษฎีการควบคุมตนเองต่ำ ทฤษฎีสภาวะความกดดันทั่วไป และ ทฤษฎีสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเชื่อว่าสภาพแวดล้อมสามารถส่งผลถึงพฤติกรรมของเด็ก ได้ประกอบกับทฤษฎีความผูกพันทางสังคมซึ่งเป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าความผูกพันทางจิตใจจะเป็น เครื่องเหนี่ยวรั้งไม่ให้มนุษย์กระทำความผิด และช่วยในการยับยั้งการกระทำความผิด ความ ผูกพันระหว่างเด็กกับครอบครัว เพื่อน สถานศึกษา จึงสามารถลดปัญหาการข่มเหงรังแกในเด็ก ดังนั้น การสร้างระบบการป้องกันและการคุ้มครองเด็กจากการข่มเหงรังแกในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานจึงถือเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ช่วยลดปัญหาการข่มเหง รังแกได้

ประการที่สาม การวิเคราะห์ทฤษฎีปฏิกิริยาของสังคมและทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไข พื้นฟูมาตรการของกฎหมายการศึกษาคุ้มครองกัน คุ้มครอง และเยียวยา มากกว่ามาตรการ ลงโทษดังเช่นมาตรการทางกฎหมายอาญาหรือมาตรการทางกฎหมายแพ่งซึ่งจะไม่ส่งผลเสียต่อ เด็กด้านการเข้าสังคมหรือการกลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมส่งผลให้เด็กสามารถอยู่ใน สังคมและมีพัฒนาการตามวัยต่อไปได้

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาตรการของกฎหมายการศึกษาจึงควรเข้ามาส่งเสริมการ แก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกในเด็กในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การใช้มาตรการทางการศึกษากับ ปัญหาการข่มเหงรังแกในเด็กจึงมีความเหมาะสม สอดคล้อง กับกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มที่มีความ เห็นว่ามาตรการทางการศึกษา จะมีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็กใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มนักวิชาการด้านกฎหมายมีความเห็นว่าการแก้ไขปัญหาการข่ม เหงรังแกระหว่างเด็กในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเร่งการประกาศใช้กฎหมายลำดับรองภายใต้

---

⁴²⁸ D. Olweus, "A Useful Evaluation Design and Effects of the Olweus Bullying Prevention Program," *Psychology, Crime & Law*, pp. 389-402.

การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจะทำให้มีมาตรการทางกฎหมายการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

5.2.2 มาตรการตามกฎหมายการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแก

เมื่อศึกษาแนวทางระหว่างประเทศและประเทศที่เลือกศึกษามาตรการตามกฎหมายการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกมีหลายมิติโดยสามารถแบ่งข้อควรพิจารณาสำหรับการใช้มาตรการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ การสร้างการมีส่วนร่วมและผู้รับผิดชอบ ขอบเขตของการบังคับใช้มาตรการ ลักษณะมาตรการที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแก บทลงโทษเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแก มาตรการเยียวยาเด็ก และการสร้างความตระหนักต่อบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์การข่มเหงรังแก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.2.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประเทศญี่ปุ่นกฎหมายกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รัฐบาลท้องถิ่น และโรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย นอกจากนี้มีการจัดตั้งสภาประสานงานเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการข่มเหงรังแกเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการข่มเหงรังแก และมีการจัดตั้งองค์กรภายใต้คณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัดที่เป็นองค์กรพันธมิตรภายใต้คณะกรรมการการศึกษาที่เกี่ยวข้องเมื่อพบว่ามีคามจำเป็นสำหรับการดำเนินมาตรการระดับภูมิภาคเพื่อการป้องกันการข่มเหงรังแก

ประเทศฟิลิปปินส์ กำหนดหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ คือ กรมสามัญศึกษา (Department of Education: DepEd) ซึ่งจะมีโครงการฝึกอบรมหลักสูตรหรือกิจกรรมซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียนครูและพนักงานคนอื่น ๆ ได้พัฒนาความรู้และทักษะในการป้องกัน หรือตอบสนองต่อการกระทำที่เป็นการข่มเหงรังแก⁴²⁹ และเป็นหน้าที่ของโรงเรียน โดยกฎหมายกำหนดให้โรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาทุกแห่งได้รับคำสั่งให้นโยบายมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกในสถาบันของตน และนโยบายดังกล่าวจะต้องได้รับการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ⁴³⁰

สำหรับสหราชอาณาจักร กฎข้อบังคับด้านการศึกษา ระบุว่าเจ้าของสถานศึกษา หรือโรงเรียนอิสระต้องดูแลให้แน่ใจว่าการข่มเหงรังแกในโรงเรียนได้รับการป้องกันเท่าที่ควรและกฎ Keeping Children Safe in Education September 2016 มุ่งเน้นความรับผิดชอบที่โรงเรียนและเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนเป็นสำคัญ

⁴²⁹ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 3

⁴³⁰ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 3

จะเห็นว่าประเทศต่าง ๆ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับโรงเรียน โดยโรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องปฏิบัติการในเรื่องดังกล่าว

เมื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยจากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีการกำกับดูแลโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งเป็นส่วนราชการส่วนหนึ่งภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงสร้างองค์กรเป็นปัจจุบันมีสำนักงานเขตพื้นที่ (สพท.) ทั่วประเทศรวมจำนวน 225 เขต แบ่งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) 42 เขต และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) 183 เขต

ภาพที่ 2 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ สพฐ.⁴³¹

⁴³¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ สพฐ., ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.obec.go.th/>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานระดับชาติ โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่เป็นหน่วยงานในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น การวางนโยบายในระดับชาติจึงควรอยู่ภายใต้ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะดำเนินการวางนโยบายเป็นแนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่นำไปพัฒนาโยบายหรือระบบแก้ไขปัญหาการชมเหงรังแกและส่งต่อไปยังสถานศึกษาที่อยู่ภายในความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีความเห็นว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบควรเป็นไปตามโครงสร้างเดิมของการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ง่ายต่อการกำกับและการปฏิบัติ ประกอบกับกลุ่มตัวแทนภาครัฐมีความเห็นว่า โครงสร้างการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามลำดับที่จัดสรรไว้แล้ว การนำมาตรการตามกฎหมายเพื่อป้องกันการชมเหงรังแกระหว่างเด็กในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงสามารถเป็นกลไกตามโครงสร้างการบริหารจัดการในระดับชาติและระดับพื้นที่ซึ่งมีการจัดสรรตามโครงสร้างไว้แล้ว

ดังนั้น จากการวิเคราะห์จึงมีข้อเสนอแนะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการใช้มาตรการตามกฎหมายการศึกษาเพื่อป้องกันการชมเหงรังแกในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

ระดับชาติ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยกระทรวงศึกษาธิการ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่

ระดับสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2.2.2 การมีส่วนร่วมและผู้รับผิดชอบ

องค์การสหประชาชาติมีการเสนอแนะให้แก้ไขปัญหาการชมเหงรังแกอย่างมีส่วนร่วมโดยการฝึกอบรม และสนับสนุนครูในการป้องกัน และตอบสนองต่อความรุนแรง และการชมเหงรังแกในโรงเรียน รวมถึงการส่งเสริมแนวทางของโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนในวงกว้าง และให้มีการประสานงานระหว่างนักเรียน ครู เจ้าหน้าที่โรงเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานท้องถิ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพของเด็กในการพยายามป้องกัน และตอบสนองต่อความรุนแรง และการชมเหงรังแกในโรงเรียน⁴³²

สำหรับองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเสนอแนะให้มีความร่วมมือในระดับชาติ และภาคการศึกษา รวมถึงภาคส่วนต่างๆ กระทรวง องค์การภาคประชาสังคม สถาบันวิชาการ สมาคมวิชาชีพ สื่อมวลชน สำหรับในระดับโรงเรียนมีการสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด รวมทั้งครู เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงานท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญ และให้มีการฝึกอบรม และสนับสนุนครู และนักเรียนที่ได้รับผลกระทบ การฝึกอบรม การพัฒนาทักษะในการป้องกัน และตอบสนองต่อความรุนแรงและการชมเหง

⁴³² The United Nations Educational, *op. cit.* p. 9.

รังแกในโรงเรียน เพื่อเป็นมาตรการเชิงบวกในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในห้องเรียน⁴³³

สหภาพยุโรปมีแนวทางการแก้ไขปัญหการข่มเหงรังแกโดยการสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด เช่น ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม สถาบันวิชาการ สมาคมวิชาชีพ สื่อมวลชน และผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง⁴³⁴ หรือนักจิตวิทยาโรงเรียนและผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นๆ⁴³⁵ นอกจากนี้ โรงเรียนควรทำงานร่วมกับชุมชนในวงกว้าง เช่น ตำรวจสถานที่เกี่ยวกับการดูแลเด็ก เป็นต้น เพื่อตกลงแนวทางในการทำความเข้าใจอย่างชัดเจน ในกรณีที่การข่มเหงรังแกมีความร้ายแรงหรือต่อเนื่อง หรือในกรณีที่อาจมีการรพทำความผิดทางอาญา รวมถึงการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นหรือชุมชน

เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น กฎหมายให้รัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นควรพยายามเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในองค์กรอื่น ๆ รวมถึงโรงเรียน ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสนับสนุนหน่วยงานเอกชนพัฒนาระบบที่จำเป็น ทั้งนี้ เมื่อความสำคัญของการป้องกันการข่มเหงรังแกด้วยการกำหนดเป้าหมายไปที่เด็กที่ลงทะเลเบียนเรียนในโรงเรียน ผู้ปกครองของเด็ก ครู และเจ้าหน้าที่อื่นๆของโรงเรียนด้วยความร่วมมือกับผู้ปกครองผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วย⁴³⁶

ประเทศฟิลิปปินส์กฎหมายกำหนดผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ครูใหญ่ของโรงเรียน หรือบุคคลใด ๆ ที่มีบทบาทเทียบเท่าจะต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินการและการกำกับดูแลนโยบายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการกับการข่มเหงรังแก⁴³⁷ สำหรับบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียน กฎหมายกำหนดให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งของฝ่ายบริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง หรืออาสาสมัครที่จะต้องรายงานกรณีการข่มเหงรังแกหรือการตอบโต้ใด ๆ ที่พบเห็นหรือได้รับความสนใจไปยังครูใหญ่ของโรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน หรือบุคคลที่ครูใหญ่กำหนดให้จัดการกับปัญหาดังกล่าวโดยทันที⁴³⁸

สหราชอาณาจักรมีกฎ Keeping Children Safe in Education September 2016 ที่กำหนดให้โรงเรียน วิทยาลัย และเจ้าหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการคุ้มครองเด็ก กล่าวคือ การมีการทำงานร่วมกันเพื่อปกป้องเด็ก อย่างไรก็ตาม การปกป้อง และส่งเสริมสวัสดิ

⁴³³ *Ibid.*, p. 9.

⁴³⁴ *Ibid.*, p. 9.

⁴³⁵ Afroz Jan and Shafqat Husain, *op. cit.*, pp. 53-54.

⁴³⁶ Prevention of Bullying at Schools, Article 15

⁴³⁷ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 4

⁴³⁸ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 4

ภาพของเด็กเป็นความรับผิดชอบของทุกคน ทุกคนที่สัมผัสกับเด็ก ครอบครัวของเด็ก และ ผู้ดูแลเด็กมีบทบาทในการปกป้องเด็กด้วย

ทั้งนี้ หากมีการส่งข้อมูลไปยังท้องถิ่นให้มีการแจ้งผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัยที่กำหนดไว้โดยเร็วที่สุด ผู้มีอำนาจในท้องถิ่นควรตัดสินใจภายในหนึ่งวันทำการหลังจากมีการส่งต่อ และควรแจ้งให้ทราบผล โดยเจ้าหน้าที่ควรติดตามการส่งต่อ ทั้งนี้ หากข้อมูลไม่พร้อมเครื่องมือออนไลน์ที่รายงานการล่วงละเมิดเด็กต่อสภาท้องถิ่น (Report Child Abuse to a Local Council) จะสามารถนำไปยังหมายเลขติดต่อการดูแลทางสังคมของเด็กในพื้นที่

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาและการตรวจสอบ ค.ศ. 2006 มาตรา 89 กำหนดให้โรงเรียนต้องมีมาตรการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี และป้องกันการข่มเหงรังแกในหมู่นักเรียนทุกรูปแบบ โดยมาตรการเหล่านี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายความปลอดภัยของโรงเรียนซึ่งจะต้องสื่อสารกับนักเรียน เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และผู้ปกครองทุกคน และครูใหญ่ต้องปฏิบัติตามและนำไปใช้โดยนักเรียน ผู้ปกครอง และครูทุกคนควรได้รับแจ้งเมื่อมีการใช้นโยบาย ทั้งนี้ นักเรียนควรมีส่วนร่วมทั้งในการร่างนโยบาย การติดตาม และการตรวจสอบตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

จากการศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าวจึงพบว่า การมีส่วนร่วมและผู้รับผิดชอบแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ บุคลากรในโรงเรียน บุคคลในครอบครัว บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ และภาคสังคมหรือบุคคลที่สัมผัสกับเด็ก โดยบุคคลดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับต้น ได้แก่ นักเรียน ครูที่ดูแล ผู้ปกครอง บุคคลในครอบครัว

ระดับกลาง ได้แก่ ผู้บริหารของโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญ

ระดับปลาย ได้แก่ ชุมชน ภาคสังคม เช่น ภาคสื่อ

โดยจากการศึกษาสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกของประเทศไทย พบว่า ปัญหาการข่มเหงรังแกเป็นปัญหาที่กระทบต่อทรัพยากรบุคคลของประเทศ ดังนั้น ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกในเด็กในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อย่างไรก็ตามบุคคลระดับต้น ระดับกลาง และระดับปลายมีความใกล้ชิดกับปัญหาการข่มเหงรังแกที่แตกต่างกัน ดังนั้นบุคคลแต่ละระดับจึงสามารถมีส่วนร่วมในมุมที่แตกต่างกันและมีระดับความมีส่วนร่วมมากน้อยไม่เท่ากัน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมที่แท้จริงควรเกิดขึ้นในทุกขั้นตอน ทั้งในการร่างนโยบาย การติดตาม และการตรวจสอบ สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีความคิดเห็นว่าทุกคนในสังคมควรตระหนักถึงปัญหาการข่มเหงรังแกในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะระหว่างเด็ก และเด็กพึงมีส่วนร่วมไม่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ตามสิทธิเด็กและหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ทั้งนี้ กลุ่มนักวิชาการบางส่วนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ตามหลักการการเรียนรู้ในวัยเด็กส่งผลต่อลักษณะและพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ การสร้างความปลอดภัย

ทางด้านร่างกายและจิตใจจึงเป็นกลไกที่สามารถป้องกันพฤติกรรมที่เบียดเบียนในขนาดตึงเครียด จึงควรรับรู้และพยายามสร้างมาตรการร่วมกันในการคุ้มครองเด็กจากการข่มเหงรังแกซึ่งเป็นเรื่องที่ดีหากมาตรการจะเริ่มต้นที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพราะเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับเด็กและเยาวชนที่สำคัญ สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษาท่านหนึ่งมีความเห็นเพิ่มเติมว่าการปกป้องเด็กจากการข่มเหงรังแกระหว่างเด็กด้วยกันเป็นส่วนหนึ่งของจรรยาบรรณครู ดังนั้นครูจึงเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการทำหน้าที่ป้องกันข่มเหงรังแกระหว่างเด็กที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีข้อจำกัดเนื่องจากผู้ปกครองบางส่วนอาจไม่มีความพร้อม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างบางส่วนให้ข้อมูลว่าการมีเครือข่ายผู้ปกครองประจำห้องเรียนสามารถลดปัญหาดังกล่าวได้ส่วนหนึ่ง กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีความพร้อมจะช่วยในการดูแลบุตรหลานของตนและหากมีข้อสงสัยหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการข่มเหงรังแกอาจมีการซักถามหรือแลกเปลี่ยนในกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อช่วยป้องกันปัญหาการข่มเหงรังแก รวมถึงการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ได้

5.2.2.3 ขอบเขตของการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายการศึกษา

ประเทศฟิลิปปินส์ มีการกำหนดขอบเขตการใช้มาตรการของสถานศึกษา ได้แก่ การข่มเหงรังแกในโรงเรียน ทรัพย์สินที่อยู่ติดกับบริเวณโรงเรียน ในกิจกรรมหน้าที่ หรือโครงการที่โรงเรียนให้การสนับสนุนหรือที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะในหรือนอกสถานศึกษาที่ป้ายรถโรงเรียน บนรถโรงเรียน หรือยานพาหนะอื่น ๆ ที่โรงเรียนเป็นเจ้าของเช่าหรือใช้ หรือผ่านการใช้อินเทอร์เน็ต หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่โรงเรียนเป็นเจ้าของเช่าหรือใช้ รวมถึงการข่มเหงรังแกในสถานที่ กิจกรรม หน้าที่ หรือโครงการที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หรือผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่โรงเรียนไม่ได้เป็นเจ้าของ เช่า หรือใช้งาน หากการกระทำหรือการกระทำที่เป็นปัญหาต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนก่อให้เกิดศัตรู การละเมิดสิทธิของเหยื่อที่โรงเรียน หรือเป็นการขัดขวางกระบวนการศึกษา หรือการดำเนินงานที่เป็นระเบียบของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ⁴³⁹ กรณีของสหราชอาณาจักรมีแนวทางการใช้มาตรการที่ครอบคลุมถึงสถานที่นอกโรงเรียน เช่น การเดินทางไป-มาโรงเรียน เป็นต้น รวมถึงโรงเรียนควรทำงานร่วมกับชุมชนในวงกว้างเพื่อจัดการกับการข่มเหงรังแกที่เกิดขึ้นนอกโรงเรียน ทั้งนี้ จากข้อมูลขององค์การยูนิเซฟเมื่อศึกษาถึงการข่มเหงรังแกในโรงเรียนจะรวมถึงบริเวณพื้นที่รอบ ๆ โรงเรียน

จะเห็นได้ว่า ประเทศต่าง ๆ มีการใช้มาตรการตามกฎหมายการศึกษาไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ในโรงเรียนเท่านั้น เมื่อวิเคราะห์ทฤษฎีสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นที่

⁴³⁹ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 3

แน่ชัดว่าการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและบรรยากาศในห้องเรียนที่ปราศจากการข่มเหงรังแกมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กส่งผลให้ขอบเขตการบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายการศึกษาภายในพื้นที่ในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ทฤษฎีทุนทางสังคม การข่มเหงรังแกระหว่างเด็กเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กที่เริ่มจากในสถานศึกษา ประกอบกับเมื่อวิเคราะห์ทฤษฎีความผูกพันทางสังคมส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กช่วยลดปัญหาการข่มเหงรังแกได้ ดังนั้น พื้นที่ที่เด็กมีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กันหรือเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรเป็นขอบเขตที่มาตรการครอบคลุมถึง

ดังนั้น แนวทางของกฎหมายประเทศฟิลิปปินส์ที่มีขอบเขตการบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายการศึกษา ได้แก่ การข่มเหงรังแกในโรงเรียน ทรัพย์สินที่อยู่ติดกับบริเวณโรงเรียน ในกิจกรรมหน้าที่ หรือโครงการที่โรงเรียนให้การสนับสนุนหรือที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนไม่ว่าจะในหรือนอกสถานศึกษา ที่ป้ายรถโรงเรียน บนรถโรงเรียน หรือยานพาหนะ อื่น ๆ ที่โรงเรียนเป็นเจ้าของเช่าหรือใช้ หรือผ่านการใช้เทคโนโลยี หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่โรงเรียนเป็นเจ้าของเช่าหรือใช้ รวมถึงการข่มเหงรังแกในสถานที่ กิจกรรม หน้าที่ หรือโครงการที่ไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หรือผ่านการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่โรงเรียนไม่ได้เป็นเจ้าของ เช่า หรือใช้งาน หากการกระทำหรือการกระทำที่เป็นปัญหาต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียนก่อให้เกิดศัตรู การละเมิดสิทธิของเหยื่อที่โรงเรียน หรือเป็นการขัดขวางกระบวนการศึกษา หรือการดำเนินงานที่เป็นระเบียบของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีความเห็นว่ามาตรการทางกฎหมายการศึกษาควรใช้บังคับในขอบเขตที่เป็นสามารถเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กหรือเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะจะเกิดความครอบคลุมและช่วยแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกระหว่างเด็กได้ ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความเห็นว่า หากกำหนดขอบเขตการบังคับใช้ที่มากเกินไปจะเป็นภาระแก่ผู้ปฏิบัติ เช่น ครู เป็นต้น เกินสมควร และพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือการกำกับดูแลของสถานศึกษาไม่ควรเป็นขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย เพราะไม่สามารถบังคับใช้มาตรการได้อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ดังนั้น การกำหนดพื้นที่เช่นเดียวกับประเทศฟิลิปปินส์จึงเหมาะสม

5.2.2.4 ลักษณะมาตรการในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก

จากการศึกษาเปรียบเทียบปรากฏแนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็กซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น และระดับโรงเรียน ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 4 แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็กตามแนวทางระหว่างประเทศและประเทศต่าง ๆ

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก						
องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
ระดับชาติ - การใช้นโยบาย - การปรับปรุงข้อมูล - การสนับสนุนให้เด็ก กล้าแสดงออกถึงปัญหา การข่มเหงรังแก - กระบวนการร้องเรียน - การให้ความช่วยเหลือ เด็กกลุ่มพิเศษ เช่น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ความทุพพลภาพ เพศ หรือ รสนิยมทางเพศ - การรายงาน - การให้คำปรึกษา	ระดับชาติ - นโยบายในการจัดการ กับความรุนแรงต่อเด็ก - การส่งเสริม สภาพแวดล้อมการ เรียนรู้ที่ปลอดภัย - บรรยากาศเชิงบวกใน โรงเรียน และห้องเรียน - การส่งเสริมสิทธิเด็ก - การสำรวจ - การรายงานข้อมูลที่ ถูกต้องอย่างครอบคลุม	ระดับชาติ - สิทธิในการมีชีวิตและ อยู่รอด - สิทธิที่จะได้รับการ ปกป้องคุ้มครอง - สิทธิที่จะได้รับการ พัฒนา - สิทธิของเด็กในการมี ส่วนร่วม	ระดับชาติ - การใช้มาตรการที่ เข้มแข็งในการ จัดการกับปัญหา ความรุนแรงต่อเด็ก และปัญหาการข่ม เหงรังแกใน โรงเรียน - การเข้าถึงข้อมูล - การตรวจสอบ ปัญหาการข่มเหง รังแกในโรงเรียน อย่างสม่ำเสมอ - การแก้ไขปัญหา การข่มเหงรังแกใน	ระดับชาติ - การกำหนด นโยบายพื้นฐานของ รัฐบาลระดับชาติ - การเผยแพร่ข้อมูลที่ จำเป็นด้วย ระดับท้องถิ่น - การกำหนด นโยบายพื้นฐานของ รัฐบาลท้องถิ่น - การเผยแพร่ข้อมูลที่ จำเป็นด้วย ระดับโรงเรียน - การดำเนินนโยบาย - การพัฒนากิจกรรม	ระดับโรงเรียน - โรงเรียน ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทุกแห่งได้รับคำสั่ง ให้นำนโยบายมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา การข่มเหงรังแกใน สถาบันของตน - นโยบายดังกล่าว จะต้องได้รับการ ปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ - การมีมาตรการ ตอบสนองต่อ บุคคลที่รายงาน	ระดับโรงเรียน - พระราชบัญญัติ การศึกษาและการ ตรวจสอบ ค.ศ. 2006 มาตรา 89 ซึ่ง มีสาระสำคัญให้ โรงเรียนจะต้องมี มาตรการส่งเสริม พฤติกรรมที่ดี และ ป้องกันการข่มเหง รังแกในหมู่นักเรียน ทุกรูปแบบ - แนวทางภายใต้กฎ Keeping Children

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก							
องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร	
			โรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพ - การรายงาน - การประเมินผล กระทบอย่าง เข้มงวด	- การดำเนิน มาตรการล่วงหน้า - การสำรวจ - ระบบการรายงาน - การให้คำปรึกษา - การเผยแพร่สถานะ ของการดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาการ ข่มเหงรังแก -กรณีร้ายแรง โรงเรียนต้องแก้ไข ปัญหาอย่างเร่งด่วน - การประเมิน โรงเรียนจะคำนึงถึง มาตรการในการ ป้องกันการข่มเหง รังแก โดยการ ประเมินจากการ	- การดำเนิน มาตรการล่วงหน้า - การสำรวจ - ระบบการรายงาน - การให้คำปรึกษา - การเผยแพร่สถานะ ของการดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาการ ข่มเหงรังแก -กรณีร้ายแรง โรงเรียนต้องแก้ไข ปัญหาอย่างเร่งด่วน - การประเมิน โรงเรียนจะคำนึงถึง มาตรการในการ ป้องกันการข่มเหง รังแก โดยการ ประเมินจากการ	การข่มเหงรังแก ผู้ให้ข้อมูลระหว่าง การสอบสวนการ ข่มเหงรังแก หรือผู้ ที่เป็นพยาน หรือมี ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เกี่ยวกับการข่มเหง รังแก - การรายงานการ ข่มเหงรังแก - การตอบโต้ - การตรวจสอบ รายงานการข่มเหง รังแก - การประเมิน ความจำเป็นของ นักเรียนในการ ป้องกัน	Safe in Education September 2016 เกี่ยวกับการข่มเหง รังแก - โรงเรียนควรแสดง ให้เห็นถึงผลดีของ นโยบายต่อต้านการ ข่มเหงรังแก ซึ่ง โรงเรียนที่ดีควรมี การพัฒนาแนวทาง ในเชิงรุกเกี่ยวกับ ปัญหาการข่มเหง รังแกระหว่าง นักเรียนที่อาจ ก่อให้เกิดความ ชัดแย้ง - การพัฒนากลยุทธ์ เพื่อป้องกันการข่ม

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก

องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
				ตรวจจับการข่มเหง รังแกในระยะเริ่มต้น และป้องกันการข่ม เหงรังแกซ้ำซากควร ได้รับการประเมิน อย่างเหมาะสมเพื่อ ไม่ให้มีการปกปิด ข้อเท็จจริงของการ ข่มเหงรังแก การ ตรวจสอบสถานะ ของการข่มเหงรังแก มาตรการเฉพาะ สำหรับการข่มเหง รังแกทางไซเบอร์ - เมื่อเด็กที่ตกเป็น เหยื่อ หรือเมื่อ ผู้ปกครองเรียกร้อง ให้ลบข้อมูลที่	- การให้คำปรึกษา - การส่งต่อถึง บริการที่เหมาะสม สำหรับผู้กระทำผิด เหยื่อ และสมาชิก ในครอบครัวที่ เหมาะสมของ นักเรียน - การเปิดโอกาสให้ นักเรียนรายงาน การข่มเหงรังแก - การตอบโต้โดยไม่ เปิดเผยตัว - การดำเนินการ ทางวินัยจะไม่มี การดำเนินการทาง วินัยกับผู้กระทำผิด โดยอาศัยรายงาน	เหวงรังแกที่เกิดขึ้น ตั้งแต่แรก โดย แนวทางอาจเป็น แนวทางที่เป็นการ พุดคุย หรือแนวทาง ผ่านกิจกรรมหรือ โครงการเฉพาะ หรือ หลากอย่างประกอบ กัน - การเปิดเผยความ แตกต่างระหว่าง บุคคลที่อาจเป็นสิ่ง กระตุ้นให้เกิดการข่ม เหงรังแก เช่น ศาสนา ชาติพันธุ์ ความทุพพลภาพ เพศ เพศวิถี หรือ ความแตกต่างที่

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหการช่มเหงรังแกเด็ก						
องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
				เกี่ยวข้องกับการช่ม เหงรังแกสามารถขอ ความร่วมมือจาก สำนักกฎหมาย หรือ สำนักกฎหมายเขต ได้ตามความจำเป็น อีกด้วย - การขอให้เปิดเผย ข้อมูลประจำตัวของ ผู้ส่ง พวกเขา สามารถขอความ ร่วมมือจากสำนัก กฎหมาย หรือสำนัก กฎหมายเขตได้ตาม ความจำเป็น	ที่ไม่เปิดเผยชื่อ เท่านั้น - การให้นักเรียนที่ จงใจกล่าวหาว่า เป็นเท็จเกี่ยวกับ การช่มเหงรังแก ได้รับการลงโทษ ทางวินัย - การเก็บรักษา บันทึกข้อมูล สาธารณะที่ เกี่ยวข้อง และสถิติ เกี่ยวกับการกระทำ การช่มเหงรังแก หรือการตอบโต้ใน โรงเรียน โดยมี เงื่อนไขว่าชื่อของ นักเรียนที่กระทำ	เกี่ยวข้องกับ รูปลักษณ์ - โรงเรียนสามารถใช้ ประสิทธิภาพ และ ความเชี่ยวชาญของ องค์การที่มีประวัติที่ พิสูจน์แล้ว และ/หรือ ความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านในการ จัดการกับการช่ม เหงรังแกบางรูปแบบเพื่อ ต่อดำเนินการช่ม เหงรังแก - โรงเรียนควรสร้าง สภาพแวดล้อมที่ ปลอดภัยซึ่งนักเรียน สามารถพูดคุยถึง สาเหตุของการช่ม

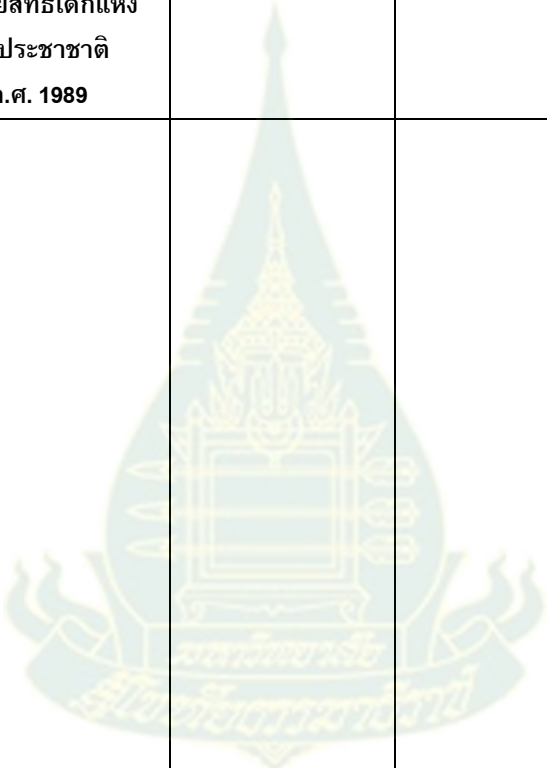
แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก

องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
					การข่มเหงรังแก หรือการตอบโต้ จะต้องเป็น ความลับอย่าง เครื่องครัด และ เปิดเผยต่อ ผู้บริหารโรงเรียน เท่านั้น และครู โดยตรงต่อ นักเรียน และพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ของนักเรียนคน ดังกล่าวที่เป็นหรือ เคยเป็นเหยื่อของ การข่มเหงรังแก หรือการตอบโต้	เหงรังแกได้อย่าง เปิดเผยโดยไม่ต้อง กลัวว่าจะมีการข่ม เหงรังแก หรือการ เลือกปฏิบัติ มาตรการต่อ เฉพาะกับนักเรียน บางกลุ่ม มาตรการเฉพาะ สำหรับนักเรียนบาง คนมีแนวโน้มที่จะตก เป็นเป้าของการข่ม เหงรังแกเนื่องจาก ทศนคติและ พฤติกรรมที่เยาวชน บางคนที่มีต่อผู้ที่ แตกต่างจากตน

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหากลุ่มเด็ก

องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						ตัวอย่างเช่น ผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา หรือ ทักษะเฉพาะ ผู้ที่เป็น บุตรบุญธรรม ผู้ที่ ทุภะทรมาจก ปัญหาสุขภาพ หรือผู้ ที่ต้องได้รับการดูแล มากกว่า เป็นต้น นักเรียนเหล่านี้มี แนวโน้มที่จะถูกข่มเหงรังแก เนื่องจาก ความแตกต่าง หรือ กรณีเด็กย้าย โรงเรียนบ่อยอาจมี ความเสี่ยงเนื่องจาก เป็นผู้มาใหม่อยู่เสมอ

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหการช่่มเห่งรังแกเด็ก						
องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						นอกจากนี้ เด็กที่มี ความต้องการพิเศษ ทางการศึกษา หรือ ทักษะทางสังคม หรือการสื่อสารใน การรายงาน เหตุการณ์ดังกล่าว ดั้งนั้นจึงเป็นเรื่อง สำคัญที่เจ้าหน้าที่ จะต้องตระหนักต่อ ปัญหการช่่มเห่ง รังแกที่อาจเกิดขึ้นต่อ เด็กกลุ่มนี้ และ นักเรียนทุกคนควร สามารถเข้าถึงกลไก ในการรายงานของ พวกเขาได้

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก						
องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						มาตรการการคุ้มครองเด็กจากการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ - ทุกโรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจนและเข้าใจถึงการใช้เทคโนโลยีที่ยอมรับได้ของนักเรียน และเจ้าหน้าที่ในการจัดการกับการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ - โรงเรียนควรมีข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ รวมถึงกฎเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ ซอฟต์แวร์

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก

องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						และการเข้าถึงเมื่อใช้ ในหรือนอกสถานที่ ของโรงเรียน เช่น การเข้าถึง อินเทอร์เน็ต แท็บ เล็ต และโทรศัพท์มือถือ - ข้อกำหนดเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่ยอมรับ ได้สำหรับนักเรียน และพนักงาน รวมถึง พฤติกรรมนอก โรงเรียน เช่น การใช้ บริการเครือข่าย สังคมออนไลน์และ เว็บไซต์อื่น ๆ ของ ครู และนักเรียนเพื่อ ไม่ให้ทำร้ายผู้อื่น

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหการช่มเหลงร้งแกเด็ก

องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						หรือทำให้โรงเรียน เสี่ยงชื่อเสียง เป็นต้น - เจ้าหน้าที่ของ โรงเรียนควรสามารถ คาดหวังให้โรงเรียน ตอบสนองอย่าง รวดเร็วต่อเหตุการณ์ การช่มเหลงร้งแกที่ รายงาน หรือ สนับสนุนเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้องให้ ดำเนินการ ตอบสนองอย่าง รวดเร็ว นอกจากนี้ ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ เจ้าหน้าที่ที่ถูก คุกคามจะได้รับการ สนับสนุนและข้อมูล

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหการช่มเหงรังแกเด็ก

องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						เพื่อให้สามารถ เข้าถึงการสนับสนุน ส่วนบุคคลที่ เหมาะสมได้ โรงเรียนควร พยายามติดต่อผู้ ให้บริการ อินเทอร์เน็ต หรือ หน่วยงานอื่น ๆ ใน นามของพวกเขาเพื่อ เรียกร้องให้มีการลบ ข้อมูลสิ่งที่ไม่ เหมาะสม อย่างไรก็ ตามผู้ให้บริการ อินเทอร์เน็ตอาจ ยอมรับคำขอจาก เหยื่อเท่านั้น แต่ โรงเรียนสามารถ

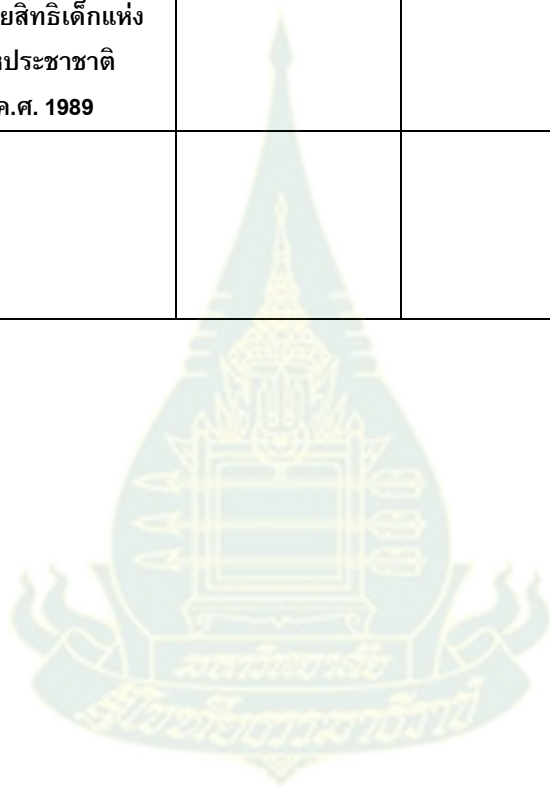
แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหากลุ่มหมิงรังแกเด็ก						
องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						ดำเนินการได้หากอยู่ในเว็บไซต์ของโรงเรียน หรืออีเมลของโรงเรียน -โรงเรียนมีวิธีการสังเกตเด็กที่ถูกข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ มีแนวทางการสังเกต เช่น อารมณ์เสีย หลังจากใช้อินเทอร์เน็ต หรือโทรศัพท์มือถือ ไม่ต้องการพูดคุย หรือเปิดเผยความลับเกี่ยวกับกิจกรรมออนไลน์ และการใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้เวลาในการเล่นหรือข้อความเล่นเกมหรือ

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาคาซังหมั่งรังแกเด็ก

องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						ใช้โซเชียลมีเดียมาก หรือน้อยลงมาก หมายเลขโทรศัพท์ ข้อความ หรือที่อยู่ อีเมลใหม่จำนวนมาก ปรากฏบน โทรศัพท์มือถือ แล็ปท็อป หรือแท็บ เล็ต หลังจากส่ง ข้อความหรือ ออนไลน์ดูเหมือนไม่ พอใจ หรือโกรธเคือง ไม่อยากไปโรงเรียน และ/หรือหลีกเลี่ยง การพบปะเพื่อน และ เพื่อนร่วมโรงเรียน หลีกเลี่ยง สถานการณ์ทาง

แนวทางและบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหการช่มเหงรังแกเด็ก						
องค์การสหประชาชาติ	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ	แนวทางของอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ. 1989	สหภาพยุโรป	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
						สังคมที่สนุกสนาน ก่อนหน้านี้ นอนหลับ ยาก ความนับถือ ตนเองต่ำ เป็นต้น

จากตารางที่ 4 สามารถวิเคราะห์ลักษณะมาตรการในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกเด็ก ได้ดังนี้

1) ระดับชาติ

(1) การสร้างนโยบาย

จากการศึกษาองค์การสหประชาชาติและองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติมีแนวทางให้รัฐสร้างนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกในเด็ก เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นที่รัฐบาลระดับชาติและรัฐบาลระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องสร้างนโยบายพื้นฐานและเป็นไปในแนวทางเดียวกับประเทศฟิลิปปินส์ที่รัฐจะมีนโยบายโดยให้โรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาทุกแห่งได้รับคำสั่งให้นำนโยบายมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกในโรงเรียน ทั้งนี้ นโยบายระดับชาติจะเป็นเพียงกรอบในการกำกับดูแลและปฏิบัติการเท่านั้น เพราะการกำกับดูแลและการปฏิบัติการในทางปฏิบัติย่อมอยู่ที่โรงเรียนและเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของการกำกับดูแลสถานศึกษาของประเทศ ไทยดังที่กล่าวไปในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าในระดับชาติการสร้างนโยบายควรเป็นประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความประสงค์จะให้มีนโยบาย และมาตรการเพื่อลดปัญหาการข่มเหงรังแกของเด็กในสถานศึกษา จึงเสนอแนะให้มีการจัดทำและการประกาศ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและมาตรการป้องกันการข่มเหงรังแกระหว่างเด็กในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น

สอดคล้องกับกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่มีความเห็นว่า การสร้างนโยบายควรกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานระดับชาติที่กำกับดูแลสถานศึกษาทั้งหมด ทั้งนี้ สำหรับมาตรการในการปฏิบัติสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดรายละเอียดที่เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาอีกชั้นหนึ่ง อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวแทนของภาครัฐ กลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษา มีความเห็นว่า มาตรฐานขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการดำเนินการควรมีกำหนดไว้ในประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันซึ่งจะทำให้เกิดระบบตรวจสอบและการประเมินผล รวมถึงการรวบรวมข้อมูลในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

(2) การส่งเสริมสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแก

ในบริบทของสภาวะที่เอื้ออำนวยพิจารณาได้เป็น 2 ประการ คือ สภาวะของข้อมูล และสภาวะของบุคคล

(2.1) สภาวะของข้อมูล

องค์การสหประชาชาติเรียกร้องให้แต่ละรัฐจัดการกับข้อมูลของการชมแข่งรถให้ทันสมัยและให้มีการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชมแข่งรถ สำหรับองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติมีแนวทางให้มีการสำรวจข้อมูลและการรายงานข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน สหภาพยุโรปมีแนวทางให้ระบบสามารถเข้าถึงข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ การรายงานข้อมูล เมื่อศึกษาประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดให้รัฐบาลระดับชาติมีการเปิดเผยข้อมูลการชมแข่งรถที่จำเป็น

โดยสรุป การส่งเสริมสภาวะของข้อมูลจากการศึกษาเปรียบเทียบปรากฏแนวทาง ได้แก่ การจัดการกับข้อมูลของการชมแข่งรถให้ทันสมัย การสำรวจข้อมูล การรายงานข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน การเข้าถึงข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และการเปิดเผยข้อมูลการชมแข่งรถที่จำเป็น ซึ่งในส่วนนี้รัฐจึงควรมีการรวบรวมข้อมูลการชมแข่งรถเด็กในระดับประเทศให้สามารถเข้าถึงและรายงานเป็นประจำสม่ำเสมอทุกปี

กลุ่มตัวอย่างตัวแทนของภาครัฐมีความเห็นว่ารัฐควรมีการรวบรวมให้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการชมแข่งรถถูกรวบรวมอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง เช่น เว็บไซต์ ทั้งนี้กรมสุขภาพจิตมีการรวบรวมข้อมูลอยู่แต่อาจไม่ได้มีจำนวนมากหรือมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่างองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษา มีความเห็นว่าการสร้างสภาวะของข้อมูลที่พร้อมและทันสมัยสามารถสร้างความตระหนักและแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของปัญหาการชมแข่งรถในเด็กทำให้เกิดความตื่นตัวในการใช้มาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษายังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า กรณีศึกษาต่างๆอาจสามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหการชมแข่งรถในสถาบันของตนได้

(2.2) สภาวะของบุคคล

การแก้ไขปัญหการชมแข่งรถในเด็กจำเป็นต้องมีระบบที่สนับสนุนให้เด็กกล้าแสดงออกถึงปัญหาและการสร้างกระบวนการร้องเรียนให้เกิดขึ้นซึ่งเป็นไปตามแนวทางขององค์การสหประชาชาติ แนวทางขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติมีการเรียกร้องให้ส่งเสริมสิทธิของเด็กซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1989 ที่เด็กมีสิทธิในการมีชีวิตและอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิของเด็กในการมีส่วนร่วมส่งผลรัฐจึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหการชมแข่งรถของเด็ก

โดยสรุปการส่งเสริมสภาวะของบุคคล ได้แก่ ระบบที่สนับสนุนให้เด็กกล้าแสดงออกถึงปัญหา และการสร้างกระบวนการร้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่าง

ทั้งหมดที่มีความเห็นว่าเด็กควรมีพื้นที่ให้เด็กสามารถแสดงออกถึงการชมเชยหรือชื่นชมไม่ว่าจะเป็นเด็กที่ถูกกระทำการชมเชยหรือผู้เห็นเหตุการณ์ อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนหรือสถานศึกษาและกลุ่มนักวิชาการด้านกฎหมาย การแพทย์ เด็ก และจิตวิทยามีความเห็นว่าบทบาทการส่งเสริมเรื่องร้องเรียนควรมีพื้นที่สำหรับผู้ปกครองด้วย โดยเฉพาะการผ่านเครือข่ายผู้ปกครองประจำห้องเรียน เพราะการร้องเรียนโดยเด็กโดยเฉพาะเด็กเล็กอาจมีข้อจำกัดเนื่องด้วยวุฒิภาวะ หรือความเกรงกลัวทำให้ระบบการร้องเรียนของเด็กอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

นอกจากนี้ จากข้อมูลโดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการยกตัวอย่างโครงการ Kiva ของประเทศฟินแลนด์ ซึ่งเป็นโครงการที่ใช้ในการรณรงค์เรื่องการชมเชยหรือชื่นชมโดยรณรงค์ให้มีการรายงานให้ผู้ใหญ่ทราบ ประกอบกับมีการสอนเรื่องการชมเชยหรือชื่นชม เช่น การสอนผ่านเกมออนไลน์เพื่อสร้างความเห็นอกเห็นใจเด็กที่ถูกชมเชยหรือชื่นชม หลักสูตรการศึกษาเป็นต้น จากข้อมูลส่วนนี้จะเห็นได้ว่าระดับชาติสามารถดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสร้างการรณรงค์ในระดับชาติได้อันจะเป็นการส่งเสริมมาตรการหรือกิจกรรมเพื่อป้องกันการชมเชยหรือชื่นชมในระดับสถานศึกษาด้วยในขณะเดียวกัน

ทั้งนี้ ยังมีข้อมูลตัวอย่างเช่นประเทศนอร์เวย์ที่มีการสร้างโครงการ Olweus และมีการกำหนดให้ทุกโรงเรียนต้องมีคณะกรรมการป้องกันชมเชยหรือชื่นชมประกอบด้วยครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย มีการประชุมผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

(3) การสร้างมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการชมเชยหรือชื่นชม

องค์การสหประชาชาติมีข้อเสนอแนะให้ใช้มาตรการการให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาการชมเชยหรือชื่นชม องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเรียกร้องให้รัฐต่าง ๆ มีมาตรการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและการสร้างบรรยากาศเชิงบวกในโรงเรียนและห้องเรียน

โดยสรุปการสร้างมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการชมเชยหรือชื่นชมมุ่งเน้นการให้คำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาการชมเชยหรือชื่นชม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนและในชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม ในด้านของการให้คำปรึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา พบข้อมูลว่า ครูที่ทำหน้าที่ในการแนะแนวไม่ได้มีที่โรงเรียนและบทบาทส่วนใหญ่เป็นการแนะแนวแผนการศึกษาไม่ได้มุ่งแนะแนวการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต บทบาทการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตจึงเป็นหน้าที่ของครูประจำชั้นซึ่งมีข้อจำกัดเนื่องจากมีนักเรียนจำนวนมากในห้องเรียน ดังนั้นมาตรการให้คำปรึกษาจึงเพื่อแก้ไขปัญหาการชมเชยหรือชื่นชมจึงยังไม่มีมีการปฏิบัติอย่างเป็นจริงเป็นจังในโรงเรียนส่วนใหญ่

(4) การสร้างมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการชมเชยหรือชื่นชมให้กับเด็กกลุ่มเฉพาะ

องค์การสหประชาชาติมีข้อเสนอแนะให้มีมาตรการเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือเด็กกลุ่มพิเศษ เช่น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ความทุพพลภาพ เพศ หรือรสนิยมทางเพศ ซึ่งบางประเทศได้มีการกำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกให้กับเด็กกลุ่มเฉพาะ เช่น การเพิ่มการสังเกต การดูแลเป็นพิเศษ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าลักษณะมาตรการระดับชาติจะมุ่งเน้นที่การวางนโยบายและการวางกรอบในการปฏิบัติและมุ่งเน้นถึงการได้รับข้อมูลและการบริหารจัดการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถนำไปวิเคราะห์มาตรการในการแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกของเด็กในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป อย่างไรก็ตาม แนวทางระดับชาติเป็นเพียงการวางกรอบเท่านั้น สำหรับการกำหนดรายละเอียดมาตรการการปฏิบัติเป็นพันธกิจของสถาบันศึกษา

โดยสรุป เด็กกลุ่มพิเศษควรมีถูกให้ความสำคัญถึงและมีมาตรการเฉพาะเพราะเด็กกลุ่มนี้มีความเสี่ยงจากการถูกข่มเหงรังแกเพราะความแตกต่าง สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่มีความเห็นว่าเด็กที่มีลักษณะเฉพาะจากสถิติมีความเสี่ยงสูงกว่าเด็กปกติที่จะถูกรังแก

ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษาบางคนมีความเห็นว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนของประเทศไทยยังไม่มี การสร้างหลักคิดความเคารพสิทธิของผู้อื่นเท่าที่ควรส่งผลให้มีการกระทำที่ไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักวิชาการมีความเห็นว่าวัฒนธรรมการยอมรับความแตกต่างสำหรับประเทศไทยอาจน้อยเกินไปส่งผลให้เกิดการข่มเหงรังแกเนื่องจากการไม่ยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลส่งผลให้เด็กที่มีความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นลักษณะ ที่มา หรือการดำเนินวิถีชีวิตที่แตกต่างจากเด็กคนอื่นมีแนวโน้มจะถูกข่มเหงรังแกได้ง่ายกว่าเด็กทั่วไป

2) ระดับท้องถิ่น

การแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกที่ให้ความสำคัญกับรัฐบาลท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้รัฐบาลท้องถิ่นต้องกำหนดนโยบายพื้นฐาน และมีการเผยแพร่ข้อมูลการข่มเหงรังแกในเด็กที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา มาตรการ จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าหน้าที่ในการกำหนดลักษณะของมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาการข่มเหงรังแกของรัฐบาลท้องถิ่นในประเทศญี่ปุ่นเหมือนกับหน้าที่ของรัฐบาลระดับชาติเพียงแต่แตกต่างกันในด้านของขอบเขตของพื้นที่รับผิดชอบ

สถานศึกษาของประเทศไทยที่สังกัดท้องถิ่นมีอยู่เป็นจำนวนมาก ขอบเขตการปฏิบัติงานของโรงเรียนท้องถิ่นต้นสังกัดจึงควรมีส่วนร่วมในการสร้างนโยบายและตรวจสอบประเมินผลตามแนวคิดของการมีส่วนร่วม ตามโครงสร้างการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.)

โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา 37 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ. 2546 ดังนี้

ก. ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 36)

ข. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ (พรบ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ) และกฎหมายอื่นและ

ค. มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

2) วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบและกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

3) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4) กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา

5) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6) ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7) จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9) ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10) ประสาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา

11) ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

12) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่ การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

จากอำนาจดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องรับ นโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการมาปฏิบัติ และสามารถจัดทำนโยบายและมาตรการของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการและความ จำเป็นของพื้นที่ ตามอำนาจหน้าที่การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของ เขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนา การศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น และนำไปประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาต่อไป

สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างตัวแทนภาครัฐ และกลุ่ม ตัวแทนนักวิชาการที่มีความเห็นว่า กฎหมายที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาคารข่มเหงรังแกระหว่าง เด็กในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอแนะให้ออกประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องนำไปปฏิบัติและส่งต่อนโยบายและมาตรการขั้น พื้นฐานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเพื่อจัดทำนโยบายและมาตรการในสถานศึกษาต่อไป สำหรับกลุ่มตัวแทน ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษาบางส่วนมีความเห็นว่าการตราเป็นประกาศสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อดี คือ สามารถใช้บังคับกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ทั้งหมด นอกจากนี้ควรมีการรวบรวมและการเผยแพร่ข้อมูลการข่มเหงรังแกในเด็กในเขตพื้นที่ ต่าง ๆ ด้วย

3) ระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(1) การสร้างนโยบาย

จากการศึกษาประเทศญี่ปุ่น และประเทศฟิลิปปินส์จะมีการนำ นโยบายของรัฐมาปรับใช้กับนโยบายเพื่อคุ้มครองเด็กจากการข่มเหงรังแกในโรงเรียน และใน ประเทศฟิลิปปินส์กฎหมายกำหนดให้นโยบายต้องได้รับการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ กฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์กำหนดให้โรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาทุกแห่งจะต้อง จัดเตรียมสำเนาของนโยบายต่อต้านการข่มเหงรังแกให้กับนักเรียนและผู้ปกครองของพวกเขาโดย นโยบายดังกล่าวจะรวมอยู่ในคู่มือนักเรียนและ/หรือพนักงานของโรงเรียนและต้องประกาศไว้ อย่างชัดเจนบนกำแพงหรือเว็บไซต์ของโรงเรียน (หากมี)

สำหรับสหราชอาณาจักรพระราชบัญญัติการศึกษาและการ ตรวจสอบ ค.ศ. 2006 มาตรา 89 ที่ให้โรงเรียนจะต้องมีมาตรการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี และ

ป้องกันการช้หมเหรงรงแกในหมู่นักเรียนทุกรูปแบบ โดยมาตรการเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายความปลอดภัยในโรงเรียน ประกอบกับแนวทางภายใต้กฎ Keeping Children Safe in Education September 2016 เกี่ยวกับการช้หมเหรงรงแกโรงเรียนควรแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของนโยบาย และมีการพัฒนานโยบายเชิงรุกด้วย นอกจากนี้ โรงเรียนควรมีการประเมินและการพัฒนานโยบายให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอโดยคำนึงถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยี เช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อ เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นจะเห็นได้ว่า กฎหมายของสหราชอาณาจักรมีการกำหนดให้ทุกโรงเรียนจะต้องมีการกำหนดนโยบาย การปฏิบัติที่ชัดเจนและทุกโรงเรียนต้องถูกตรวจสอบจากสำนักงานมาตรฐานการศึกษาว่าได้ดเนินนโยบาย

โดยสรุปเพื่อแก้ไขปัญหาการช้หมเหรงรงแกในเด็กสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการกำหนดขอบเขตโดยการวางนโยบาย โดยสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนานโยบายตามเงื่อนไข ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การนำนโยบายของรัฐมาปรับใช้กับนโยบายเพื่อคุ้มครองเด็กจากการช้หมเหรงรงแกในโรงเรียน

ประการที่สอง การปรับปรุงนโยบายอย่างสม่ำเสมอ

ประการที่สาม การแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของนโยบาย

ประการที่สี่ การพัฒนานโยบายเชิงรุกด้วย

ประการที่ห้า การจัดเตรียมสำเนาโยบายต่อต้านการช้หมเหรงรงแกให้กับนักเรียนและผู้ปกครองของพวกเขาโดยนโยบายดังกล่าวจะรวมอยู่ในคู่มือนักเรียนและ/หรือพนักงานของโรงเรียนและต้องประกาศไว้อย่างชัดเจนบนกำแพงหรือเว็บไซต์ของโรงเรียน (หากมี)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีความเห็นว่ นโยบายควรมีหลักการอันเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานในห้าประการดังกล่าว

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวแทนของภาครัฐ มีความเห็นว่ เป็นที่แน่นอนว่ นโยบายที่กำหนดโดยส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่นที่ต้องนำไปปฏิบัติเสมือนการวางยุทธศาสตร์ของชาติ อย่างไรก็ตาม บทบาทของรัฐควรเป็นเพียงการกำหนดขอบเขตและให้การกำหนดรายละเอียดเป็นบทบาทของสถานศึกษา

กลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีความเห็นว่ การสร้างนโยบายควรมีพื้นที่ให้เด็กมีส่วนร่วมอย่างมากแทนที่จะเป็นบทบาทของฝ่ายบริหารโรงเรียนหรือครูเท่านั้น สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่ การสร้างนโยบายเพื่อคุ้มครองเด็กจากการช้หมเหรงรงแกผู้ปกครองควรเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก เพราะผู้ปกครองสามารถมีบทบาทต่อการบริหารงานของโรงเรียนได้มากกว่านักเรียน และทำให้ผู้ปกครองเห็นถึงความสำคัญของการช้หมเหรงรงแกได้มากยิ่งขึ้น

(2) การมีระบบร้องเรียน

ประเทศญี่ปุ่นกฎหมายกำหนดให้มีระบบการรายงานพฤติกรรมกรรมการชมแข่งรถแกสตลอดคล้องกับประเทศฟิลิปปินส์ที่กฎหมายกำหนดให้มีมาตรการตอบสนองต่อบุคคลที่รายงานในกรณีที่มีการชมแข่งรถแกมีผู้ให้ข้อมูลหรือพยานหรือมีข้อมูลที่เชื่อถือได้ และเปิดโอกาสให้นักเรียนรายงานกรรมการชมแข่งรถแกโดยไม่เปิดเผยตัว อย่างไรก็ตาม การดำเนินการทางวินัยจะไม่มี การดำเนินการทางวินัยกับผู้กระทำผิดโดยอาศัยรายงานที่ไม่เปิดเผยชื่อเท่านั้น ทั้งนี้ นักเรียนที่จงใจกล่าวว่ามีกรรมการชมแข่งรถแกที่เป็นเท็จจะต้องได้รับโทษทางวินัย

โดยสรุป ระบบการรายงานพฤติกรรมกรรมการชมแข่งรถแก และ มาตรการตอบสนองต่อบุคคลที่รายงานในกรณีที่มีการชมแข่งรถแกที่เชื่อถือได้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษามีความเห็นว่าการมีระบบการร้องเรียนโดยผู้ปกครองควบคู่ไปด้วย เช่น การผ่านเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นต้น สำหรับกลุ่มนักวิชาการมีความเห็นเพิ่มเติมว่า กรณีที่มีการร้องเรียนไม่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในเด็กเล็กการสังเกตของผู้ปกครองจะเป็นกระบวนการที่ช่วยป้องกันการชมแข่งรถแกได้ และให้มีการร้องเรียนโดยผู้ปกครอง

(3) การให้คำปรึกษา

ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักรต่างมี มาตรการคำปรึกษาเกี่ยวกับการชมแข่งรถแกโดยสหราชอาณาจักรมีแนวทางเพิ่มเติมว่าโรงเรียน ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยซึ่งนักเรียนสามารถพูดคุยถึงสาเหตุของการชมแข่งรถแกได้ อย่างเปิดเผยโดยไม่ต้องกลัวว่าจะมีการชมแข่งรถแกหรือการเลือกปฏิบัติ

จากข้อมูลในการสัมภาษณ์ดังที่กล่าวข้างต้น โรงเรียนในประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญแนะแนวปัญหาสุขภาพจิตหรือการชมแข่งรถแกที่เป็นรูปธรรม

กลุ่มตัวแทนของภาครัฐส่วนหนึ่งให้ความเห็นว่า ภาครัฐมีสายด่วนสุขภาพจิตที่ให้บริการเพื่อบรรเทาปัญหาการชมแข่งรถแกในเด็กได้แต่มีข้อจำกัดคือไม่ใช่การ แก้ไขเชิงรุกและไม่มีการติดตามหรือสังเกตเด็กได้ ดังนั้นการสร้างระบบการให้คำปรึกษาใน สถาบันศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น และการเปิดช่องทางให้เด็กมีโอกาสได้รับคำปรึกษายังสอดคล้อง กับหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กอีกด้วย ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการมีระบบ การไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลของเด็กที่มารับคำปรึกษา

(4) การพัฒนากิจกรรมเพื่อป้องกันการชมแข่งรถแก

ประเทศญี่ปุ่นกฎหมายกำหนดให้มีการพัฒนากิจกรรมเพื่อลดการ ชมแข่งรถแก ในส่วนของสหราชอาณาจักรกฎหมายกำหนดให้โรงเรียนพัฒนาแนวทางที่อาจเป็น การพูดคุยกิจกรรม หรือโครงการเฉพาะหรือหลายอย่างประกอบกันเพื่อป้องกันการชมแข่งรถแก

โดยสรุปสถานศึกษาควรมีการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมเพื่อ สร้างความสัมพันธ์และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีภายในสถานศึกษาตามทฤษฎีทุนทางสังคม

ทฤษฎีสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และทฤษฎีความผูกพันทางสังคม จากการสัมภาษณ์เชิง ลึกกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษามีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าควรมีการพัฒนา หลักสูตรในเรื่องการข่มเหงรังแก และการพัฒนาเป็นหนึ่งในการประกันคุณภาพด้านการศึกษา จะทำให้การคุ้มครองเด็กจากการข่มเหงรังแกมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับในมุมมองของ นักจิตวิทยามีความเห็นว่า กิจกรรมอาจมีลักษณะของการเตรียมความพร้อมสำหรับการตอบโต้ การข่มเหงรังแก หรือการช่วยเหลือเมื่อพบเห็นการข่มเหงรังแก เพราะจากข้อมูลของ สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า การตอบโต้เป็นผลอันดับหนึ่งของเด็กเมื่อ ถูกข่มเหงรังแก ดังนั้นกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการการตอบโต้ที่เหมาะสมจึงสำคัญ จาก มุมมองนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สังเกตการณ์ กล่าวคือ ผู้ที่พบเห็นการข่มเหงรังแกควรเข้ามามี บทบาทด้วย ซึ่งอาจจะผ่านกระบวนการร้องเรียนได้

(5) การพัฒนามาตรการล่วงหน้าเพื่อป้องกันการข่มเหงรังแก

ประเทศญี่ปุ่นมีการดำเนินมาตรการล่วงหน้าเพื่อป้องกันการข่มเหง รังแก เช่น การสำรวจ ประเทศฟิลิปปินส์กฎหมายกำหนดให้มีการประเมินความจำเป็นของ นักเรียนในการป้องกันการข่มเหงรังแก

โดยสรุปการสำรวจและการประเมินความจำเป็นของนักเรียนใน การป้องกันการข่มเหงรังแกสามารถเป็นมาตรการล่วงหน้าเพื่อให้สถานศึกษาวางแผนเชิง นโยบายและการปฏิบัติมาตรการเพื่อคุ้มครองเด็กจากการข่มเหงรังแกได้ การสำรวจและการ ประเมินความจำเป็นของนักเรียนเป็นหนึ่งในการจัดหาข้อมูลตามแนวทางระดับชาติ ดังนั้น เพื่อให้ได้รับข้อมูลสถานศึกษาจึงควรมีการสำรวจและการประเมินสถานการณ์การข่มเหงรังแก ของสถานศึกษาล่วงหน้า จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะการจัดหาข้อมูลล่วงหน้า เช่น การใช้แบบสอบถามนักเรียนและผู้ปกครอง การสร้างระบบเว็บไซต์เพื่อตอบแบบสอบถามแบบ ลับ เป็นต้น

(6) การตรวจสอบและการประเมินสถานะของการข่มเหงรังแก

ประเทศญี่ปุ่นมีการประเมินมาตรการที่ใช้โดยการตรวจจำนวน เหตุการณ์ข่มเหงรังแกที่เกิดขึ้นและการป้องกันการข่มเหงรังแกซ้ำซาก และตรวจสอบสถานการณ์ ของการข่มเหงรังแกในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่สถานะของการดำเนินการอีกด้วย เช่นเดียวกับประเทศฟิลิปปินส์ที่กฎหมายมีการกำหนดให้ตรวจสอบรายงานการข่มเหงรังแกเพื่อ พัฒนามาตรการป้องกันต่อไป รวมถึงการเก็บรักษาบันทึกข้อมูลสาธารณะที่เกี่ยวข้อง และสถิติ เกี่ยวกับการกระทำการข่มเหงรังแก หรือการตอบโต้ในโรงเรียนโดยมีเงื่อนไขว่าชื่อของนักเรียน ที่กระทำการข่มเหงรังแกหรือการตอบโต้จะต้องเป็นความลับและสามารถเปิดเผยได้ต่อผู้บริหาร โรงเรียน นักเรียน พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ถูกข่มเหงรังแกหรือที่กระทำการข่มเหง รังแกเท่านั้น

โดยสรุปการตรวจสอบและการประเมินสถานะของการชมแห่งรังแกจากการศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าวข้างต้นเป็นการสร้างสภาวะของข้อมูลที่สามารถนำมาเป็นแนวทางของสถาบันศึกษาขั้นพื้นฐานได้ นอกจากนี้ ควรมีการส่งข้อมูลไปที่ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นตามลำดับ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีการเสนอแนะประเด็นการรวบรวมข้อมูลในหลากหลายด้านเพื่อสนับสนุนการนำไปใช้วิเคราะห์มาตรการ เช่น สถิติ ผู้ถูกกระทำการชมแห่งรังแก ประเภทของการกระทำการชมแห่งรังแก สถานที่หรือพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ จำนวนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้เห็นเหตุการณ์หรือรับรู้ การตอบโต้ เป็นต้น ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถพัฒนามาตรการที่แตกต่างกันตามหลักการประโยชน์สูงสุดของเด็กเพื่อให้เหมาะสมกับการกระทำในแต่ละลักษณะได้

(7) การพัฒนามาตรการเฉพาะสำหรับการชมแห่งรังแกทางไซเบอร์

จากการศึกษาสถานการณ์การชมแห่งรังแกในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าการชมแห่งรังแกทางไซเบอร์มีอัตราที่สูงขึ้นแนวทางระหว่างประเทศและประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญและพัฒนามาตรการเฉพาะเพื่อลดปัญหาการชมแห่งรังแกทางไซเบอร์ การศึกษาเปรียบเทียบนำมาสู่การวิเคราะห์การพัฒนามาตรการเฉพาะสำหรับการชมแห่งรังแกทางไซเบอร์ได้ ดังนี้

(7.1) การลบข้อมูลและการขอให้เปิดเผยข้อมูล

ประเทศญี่ปุ่นมีมาตรการเฉพาะสำหรับการชมแห่งรังแกทางไซเบอร์ คือ เมื่อเด็กที่เป็นผู้ถูกกระทำหรือผู้ปกครองร้องขอสามารถขอความร่วมมือจากสำนักกฎหมายหรือสำนักกฎหมายเขตเพื่อขอให้ลบข้อมูลได้ และประเทศญี่ปุ่นกฎหมายกำหนดให้สามารถขอเปิดเผยข้อมูลของผู้ส่งได้โดยขอความร่วมมือจากสำนักกฎหมายหรือสำนักกฎหมายเขต ในส่วนของสหราชอาณาจักรกฎหมายกำหนดให้โรงเรียนควรพยายามติดต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในนามของพวกเขาเพื่อเรียกร้องให้มีการลบข้อมูลสิ่งที่ไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตามผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตอาจยอมรับคำขอจากเหยื่อเท่านั้น แต่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้หากอยู่ในเว็บไซต์ของโรงเรียน หรืออีเมลของโรงเรียน

มาตรการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจเป็นกรณีที่เกิดเมื่อเด็กที่เป็นผู้ถูกกระทำหรือผู้ปกครองร้องขอสามารถขอความร่วมมือจากฝ่ายกฎหมายของโรงเรียนเพื่อขอให้ลบข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลได้ หรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรพยายามติดต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในนามของโรงเรียนเพื่อเรียกร้องให้มีการลบข้อมูลสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนภาครัฐมีความเห็นว่า การกระทำการชมแห่งรังแกทางไซเบอร์มีเป็นจำนวนมากยากที่รัฐจะดำเนินการได้ทั้งหมด ความร่วมมือจากแพลตฟอร์มจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนสามารถทำได้ เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่มีความเห็นว่าการชมแห่งรังแกทางไซเบอร์หากเป็นบัญชีส่วนตัวหรือบัญชีเฉพาะกลุ่มของเด็กอาจเป็นการยากในการตรวจสอบพบ อย่างไรก็ตาม การที่โรงเรียนหรือครูจะ

แสดงออกถึงความตระหนักโดยการขอความร่วมมือจากฝ่ายกฎหมายหรือแพลตฟอร์มเป็นสิ่งที่สามารถทำได้

(7.2) มาตรการเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี

สหราชอาณาจักรมีมาตรการเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อป้องกันเด็กจากการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ ดังนี้

1. ทุกโรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจน และเข้าใจถึงการใช้เทคโนโลยี
2. โรงเรียนควรมีข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ รวมถึงกฎเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ ซอฟต์แวร์ และการเข้าถึงเมื่อใช้ในหรือนอกสถานที่ของโรงเรียน เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต แท็บเล็ต และโทรศัพท์มือถือ
3. ข้อกำหนดเกี่ยวกับพฤติกรรมสำหรับนักเรียนและพนักงาน รวมถึงพฤติกรรมนอกโรงเรียน เช่น การใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์และเว็บไซต์อื่น ๆ ของครู และนักเรียนเพื่อไม่ให้ทำร้ายผู้อื่น หรือทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เป็นต้น
4. เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนควรสามารถคาดหวังให้โรงเรียนตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อเหตุการณ์การข่มเหงรังแกที่รายงาน หรือสนับสนุนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการตอบสนองอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังเป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่จะได้รับการสนับสนุนและข้อมูลเพื่อให้สามารถเข้าถึงการสนับสนุนส่วนบุคคลที่เหมาะสมได้
5. โรงเรียนมีวิธีการสังเกตเด็กที่ถูกข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ เช่น อารมณ์เสียหลังจากใช้อินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์มือถือ ไม่ต้องการพูดคุยหรือเปิดเผยความลับเกี่ยวกับกิจกรรมออนไลน์ และการใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้เวลาในการส่งข้อความเล่นเกมหรือใช้โซเชียลมีเดียมากหรือน้อยลงมาก หมายเลขโทรศัพท์ ข้อความ หรือที่อยู่อีเมลใหม่จำนวนมากปรากฏบนโทรศัพท์มือถือ แล็บท็อป หรือแท็บเล็ต หลังจากส่งข้อความหรือออนไลน์ดูเหมือนไม่พอใจ หรือโกรธเคือง ไม่อยากไปโรงเรียนและ/หรือหลีกเลี่ยงการพบปะเพื่อน และเพื่อนร่วมโรงเรียน การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ทางสังคมที่สนุกสนานก่อนหน้านี้ นอนหลับยาก ความนับถือตนเองต่ำ เป็นต้น

การใช้แนวทางมาตรการเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี คือ การสร้างนโยบาย ข้อตกลง วิธีการสังเกต และการตอบสนองต่อการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ตามแนวทางของสหราชอาณาจักรเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถปรับใช้ได้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มีข้อจำกัดด้านการดูแลการโพสหรือแสดงความคิดเห็นในการใช้สื่อเทคโนโลยีของเด็ก อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการดูแลเด็กจากการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์สามารถกระทำได้จากต้นทางและปลายทาง ในด้านของต้นทาง คือ การสร้างนโยบาย ข้อตกลงร่วมกันกับเด็ก สำหรับปลายทางเมื่อมีการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์เกิดขึ้นครูและผู้ปกครองต้องฝึกที่จะสังเกต และตอบสนองต่อการข่มเหงทางไซเบอร์ที่ทำได้ โดยเฉพาะ

การเยียวยาผู้ถูกกระทำก่อน ในส่วนของการลบข้อมูลในด้านของโรงเรียนและผู้ปกครองอาจจะต้องประสานกับแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อลบข้อมูล ซึ่งอาจทำได้ไม่ถนัดนัก

ทั้งนี้ ภาครัฐควรสร้างความตระหนักต่อสังคมและภาคสื่อต่าง ๆ ในให้พึงระวังการเผยแพร่ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการข่มเหงรังแก

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของมิติของสิทธิของเด็กเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาด้วย กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ปกครองหรือมาตรการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ควรกระทบต่อแก่นของสิทธิเด็กในการพูดหรือการใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของเด็กกับสื่อออนไลน์แนวทางขององค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น องค์กรการทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูนิเซฟ หรือสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (OHCHR) ต่างรับรองสิทธิของเด็กในการเข้าใช้สื่อออนไลน์ เมื่อพิจารณาตัวอย่างประเทศที่มีแนวคิดในการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา พบว่าปรากฏแนวคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิในการสื่อสารนิรนามเพิ่มเติมจากการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารโดยทั่วไปด้วย⁴⁴⁰ แสดงว่าสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกมีความสำคัญ ดังนั้น สิทธิของเด็กในการสื่อสารออนไลน์ที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับมาตรการคุ้มครองเด็กจากการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์จึงควรพิจารณาประเด็นของสิทธิเด็กด้วย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้วยการป้องกันการกระทบถึงสิทธิของเด็กในการใช้สื่อออนไลน์ดังกล่าว การให้ความรู้จึงต้องทำควบคู่ไปทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์และสิทธิเด็กในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่ไม่ควรปิดกั้นเพราะโลกออนไลน์ถือเป็นแหล่งความรู้หนึ่งที่สำคัญและสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามยุทธศาสตร์ชาติ

(8) การพัฒนามาตรการเฉพาะสำหรับนักเรียนเฉพาะกลุ่ม

ความแตกต่างของบุคคล เช่น ศาสนา ชาติพันธุ์ ความทุพพลภาพ เพศ เพศวิถี รูปลักษณ์ เป็นต้น หรือเด็กที่ย้ายโรงเรียน ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ หรือผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมอาจเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการข่มเหงรังแกได้ สหราชอาณาจักรมีกฎหมายที่เห็นถึงความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวจึงมีข้อกำหนดให้โรงเรียนพัฒนามาตรการโดยคำนึงถึงนักเรียนกลุ่มพิเศษด้วยและเจ้าหน้าที่ควรตระหนักถึงเป็นพิเศษและควรมีกลไกให้เด็กสามารถเข้าถึงกลไกในการรายงานของพวกเขาได้

⁴⁴⁰ คณาธิป ทองรวีวงศ์, “มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวจากการข่มเหงรังแก,” วารสารวิชาการกฎหมายนิติสังคมศาสตร์ 8 (2558): 32-40

ดังที่กล่าวในข้างต้นความแตกต่างของเด็กก่อให้เกิดความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือสถานศึกษามีความเห็นว่า การพัฒนามาตรการเฉพาะสำหรับนักเรียนเฉพาะกลุ่มควรมุ่งที่การให้ความรู้แก่นักเรียนคนอื่น

5.2.2.5 บทลงโทษเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแก

ประเทศญี่ปุ่นมีการกำหนดบทลงโทษเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแกโดยกรณีที่มีความจำเป็นให้ดำเนินการทางวินัยโดยอาจารย์ใหญ่และครูของโรงเรียนอย่างเหมาะสม⁴⁴¹ หรือพักการเรียน⁴⁴² นอกจากนี้ กรณีที่โรงเรียนพบว่าคดีการข่มเหงรังแกควรได้รับการดำเนินการทางอาญา โรงเรียนควรดำเนินการตอบสนองร่วมกับสถานีตำรวจที่มีอำนาจ และเมื่อมีความเสี่ยงต่อชีวิตบุคคลหรือทรัพย์สินของเด็ก หรือ การเข้าเรียนในโรงเรียนอาจได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง โรงเรียนต้องรายงานไปยังสถานีตำรวจที่มีอำนาจทันทีเพื่อขอความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม⁴⁴³

ประเทศฟิลิปปินส์ กฎหมายกำหนดให้มีการระบอบเขตของการดำเนินการทางวินัย ทางปกครองและกฎหมายต้องการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดฐานข่มเหงรังแก หรือมีมาตรการการตอบโต้ตามสมควรโดยการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายเพื่อลงโทษเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแกนั้น เมื่อได้รับรายงานจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งของฝ่ายบริหารโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง หรืออาสาสมัคร กฎหมายกำหนดให้ครูใหญ่โรงเรียน หรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจะสอบสวนโดยทันที หากมีการพิจารณาว่ามีการข่มเหงรังแก หรือการตอบโต้เกิดขึ้นครูใหญ่ของโรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่โรงเรียน หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจะต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้⁴⁴⁴

- 1) แจ้งหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย หากครูใหญ่หรือผู้ได้รับมอบหมายของโรงเรียนเชื่อว่าอาจมีการกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา
- 2) ดำเนินการทางปกครองทางวินัยที่เหมาะสม
- 3) แจ้งให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองทราบถึงผู้กระทำความผิด และ
- 4) แจ้งให้พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของเหยื่อทราบเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อป้องกันข่มเหงรังแก หรือการตอบโต้

โดยการลงโทษจะดำเนินการตามลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด

⁴⁴¹ Disciplinary Actions by the School Principal and Teachers, Article 25

⁴⁴² Appropriate Operation of the Out-of-School Suspension System, Article 26

⁴⁴³ Actions against Bullying, Article 23

⁴⁴⁴ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 4

ทั้งนี้ หากเหตุการณ์การข่มเหงรังแก หรือการตอบโต้เกี่ยวข้องกับนักเรียนจากโรงเรียนมากกว่าหนึ่งแห่ง โรงเรียนที่ได้รับแจ้งการข่มเหงรังแก หรือการตอบโต้ก่อนจะแจ้งให้ผู้บริหารของโรงเรียนอื่นทราบโดยทันที เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายดำเนินการตามความเหมาะสม

สหราชอาณาจักรมีกฎ Keeping Children Safe in Education September 2016 เกี่ยวกับการข่มเหงรังแกเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแกควรดำเนินการลงโทษทางวินัย เพื่อแสดงให้เห็นว่าผลของการข่มเหงรังแกสะท้อนให้เห็นถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ เพื่อให้คนอื่นเห็นว่า การข่มเหงรังแกเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทลงโทษเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแก แบ่งเป็น 3 ประการคือ มาตรการลงโทษทางวินัย การแจ้งต่อครอบครัวเพื่อพิจารณาการป้องกันหรือการตอบโต้ และการประสานงานเพื่อพิจารณาบทลงโทษทางกฎหมาย ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีการกำหนดการลงโทษเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแกเป็นลำดับตามลักษณะและความร้ายแรง และต้องแจ้งให้เด็กและผู้ปกครองทราบตั้งแต่มีการลงทะเบียนเรียน และเมื่อมีเหตุการณ์ข่มเหงรังแกที่พิสูจน์ได้เกิดขึ้นต้องดำเนินการลงโทษโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรอ้างอิงการลงโทษตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2548 ซึ่งมีสาระสำคัญตามข้อ 5 ถึงข้อ 10 ดังนี้

ข้อ 5 โทษที่จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิดมี 4 สถาน ดังนี้

- (1) ว่ากล่าวตักเตือน
- (2) ทำทัณฑ์บน
- (3) ตัดคะแนนประพฤติ
- (4) ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ข้อ 6 ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้งหรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยคำนึงถึงอายุนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติการณ์ประกอบการ ลงโทษด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้ไขนิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียน หรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับประพฤติตนในทางที่ดีต่อไปให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือ ผู้ที่บริหารโรงเรียน หรือสถานศึกษามอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษนักเรียน นักศึกษา

ข้อ 7 การว่ากล่าวตักเตือน ใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษากระทำความผิดไม่ร้ายแรง

ข้อ 8 การทำทัณฑ์บนใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพนักเรียน หรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หรือกรณีทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา / ฝ่าฝืนระเบียบของ

สถานศึกษา / ได้รับโทษว่ากล่าวตักเตือนแล้วแต่ยังไม่เข็ดหลาบการทำทัศนคติบนให้ทำเป็นหนังสือ และเชิญบิดามารดา หรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัศนคติบนไว้ด้วย

ข้อ 9 การตัดคะแนนความประพฤติให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤติ นักเรียนและนักศึกษาของแต่ละสถานศึกษากำหนด และให้ทำบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 10 ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้ในกรณีที่นักเรียนและนักศึกษาก่อทำความผิดที่สมควรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

5.2.2.6 มาตรการเยียวยาเด็ก

เด็กผู้ถูกข่มเหงรังแกควรได้รับสร้างเสริมทักษะการเผชิญปัญหา (Coping Skills)⁴⁴⁵ แนวทางของสหประชาชาติมีแนวทางให้เด็กที่ถูกกระทำข่มเหงรังแกได้รับการเยียวยา เมื่อศึกษาประเทศต่าง ๆ พบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีมาตรการในกรณีที่มีการข่มเหงรังแกเกิดขึ้นจริงโรงเรียนต้องมีครูหลายคนหรือเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ของโรงเรียนทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสนับสนุนเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ หรือผู้ปกครอง และให้คำแนะนำ สำหรับเด็กที่กระทำการข่มเหงรังแก หรือแนะนำผู้ปกครอง ในขณะที่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางด้านจิตวิทยา และสวัสดิภาพ เพื่อหยุดการข่มเหงรังแก และป้องกันไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแกซ้ำอีก และเมื่อโรงเรียนเห็นว่าจำเป็นโรงเรียนควรดำเนินการตามความจำเป็นเพื่อให้เด็กที่ตกเป็นเหยื่อ และเด็กคนอื่น ๆ สามารถได้รับการศึกษาอย่างสบายใจ เช่น การเรียนในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่ห้องเรียน เป็นต้น

ประเทศฟิลิปปินส์ กฎหมายกำหนดเด็กที่ถูกข่มเหงรังแกจะต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพซึ่งจะดำเนินการโดยสถาบันที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครองของผู้กระทำความผิดดังกล่าว จะได้รับการสนับสนุนจากสถาบันเหล่านั้นให้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพ⁴⁴⁶ และการสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้เหยื่อ และประเมินความจำเป็นของนักเรียนในการป้องกันไม่ให้ถูกข่มเหงรังแกอีก⁴⁴⁷

สหราชอาณาจักรมีมาตรการเยียวยาเด็กในทุกกรณีโรงเรียนมีหน้าที่ในการสนับสนุนเด็กที่ถูกข่มเหงรังแก และจัดเตรียมมาตรการที่เหมาะสมสำหรับความต้องการของเด็กโดยลักษณะ และระดับของการสนับสนุนจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และระดับความต้องการของแต่ละบุคคล สิ่งเหล่านี้อาจรวมถึงการพูดคุยกับครูที่รู้จักลูกศิษย์เป็นอย่างดี โดยขอให้มีโอกาสอภิบาลต่าง ๆ ในการให้การสนับสนุน การให้คำปรึกษาอย่างเป็นทางการ การมีส่วนร่วมกับ

⁴⁴⁵ พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ, *เรื่องเดิม*, หน้า 3657.

⁴⁴⁶ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 3

⁴⁴⁷ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 3

ผู้ปกครอง หรือสถานที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีอำนาจในท้องถิ่น การประเมินร่วมกัน รวมถึงการบริการสุขภาพจิตเด็ก และวัยรุ่น (CAMHS)

สำหรับแนวทางภายใต้กฎ Keeping Children Safe in Education September 2016 เกี่ยวกับการข่มเหงรังแกทางไซเบอร์ปรากฏมาตรการเยียวยาเด็ก โดยเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนควรสนับสนุนนักเรียนทุกคนที่ถูกข่มเหงรังแก และพัฒนากลยุทธ์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแก เด็ก และเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อของภาพหรือวิดีโอที่มีลักษณะทางเพศที่ถูกอัปโหลดหรือแชร์และการสนับสนุนเพื่อกลับไปใช้ชีวิตในโรงเรียนได้อย่างปกติสุข

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่ามาตรการเยียวยาเด็กแบ่งได้เป็น 3 ประการสำคัญ ได้แก่ การเยียวยาโดยผู้เชี่ยวชาญ การเยียวยาโดยโรงเรียน เช่น การสร้างความรู้ การเยียวยาโดยกิจกรรม และการเยียวยาตามความต้องการของเด็กแต่ละคน สอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีความเห็นว่ามาตรการเยียวยาควรมีหลายลักษณะโดยใช้ประอบกันเพื่อความเหมาะสม การสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มนักวิชาการบางส่วนมีความเห็นว่า การติดตามผลการเยียวยาเป็นกระบวนการสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้ บางส่วนของกลุ่มตัวแทนของภาครัฐมีความคิดเห็นว่า หากสามารถเยียวยาเด็กได้อย่างเหมาะสมโดยผู้ปกครองและสถานศึกษาจะลดปัญหาการส่งเด็กเข้าสู่ความดูแลของรัฐที่อาจมีเด็กเป็นจำนวนมากและการดูแลไม่ทั่วถึง

5.3 การสร้างความตระหนักต่อบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์การข่มเหงรังแก

ประเทศญี่ปุ่นให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลระดับท้องถิ่นในการพัฒนาความรู้และทักษะครูและพนักงานในการป้องกันและการตอบสนองต่อการกระทำที่เป็นการข่มเหงรังแก สำหรับประเทศฟิลิปปินส์ในระดับชาติจะมีการจัดโครงการฝึกอบรมหลักสูตรหรือกิจกรรมซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู และพนักงานคนอื่น ๆ ได้พัฒนาความรู้และทักษะในการป้องกันหรือตอบสนองต่อการกระทำที่เป็นการข่มเหงรังแก ในส่วนของระดับโรงเรียนกฎหมายกำหนดให้มีการให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับการข่มเหงรังแก รวมถึงนโยบายและกลไกประกอบกับการให้ความรู้แก่พ่อแม่ และผู้ปกครองเกี่ยวกับการข่มเหงรังแก นโยบายและวิธีการที่พ่อแม่และผู้ปกครองสามารถให้การสนับสนุนและเสริมสร้างนโยบายดังกล่าวได้ที่บ้าน

สำหรับสหภาพยุโรปกฎหมายกำหนดให้มีการฝึกอบรมพนักงานในนโยบายต่อต้านการข่มเหงรังแกโดยเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดจึงมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทุกคนเข้าใจหลักการและวัตถุประสงค์ของนโยบายของโรงเรียน ความรับผิดชอบทางกฎหมายเกี่ยวกับการข่มเหงรังแกวิธีการแก้ไขปัญหา และสถานที่ที่จะขอความช่วยเหลือ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การสร้างความตระหนักต่อบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์การข่มเหงรังแกผ่านโครงการ การอบรม กิจกรรม หรือหลักสูตรที่ควรมีในทุกระดับในโครงสร้างของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา

5.4 การสนับสนุนจากภาครัฐ

การที่รัฐบาลให้เงินสนับสนุนเพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียนอันเป็นการสนับสนุนเงินตามข้อกำหนดในกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน (The Safe Schools Improvement Act)⁴⁴⁸

ประเทศญี่ปุ่นกฎหมายกำหนดให้รัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นควรพยายามดำเนินการทางการเงินและการดำเนินการอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมมาตรการในการป้องกันการข่มเหงรังแก⁴⁴⁹

จากการศึกษาเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่ามาตรการสนับสนุนจากภาครัฐมุ่งเน้นเป็นการสนับสนุนด้านการเงิน และการสนับสนุนด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น จากกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีการเสนอแนะการสนับสนุนโดยรัฐ เช่น การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการข่มเหงรังแกในภาคสื่อ เป็นต้น

5.5 การตรวจสอบจากภาครัฐ

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติเสนอแนะให้รัฐมีการประเมินผลโครงการในการป้องกันการข่มเหงรังแก เมื่อศึกษาประเทศที่เลือกศึกษา พบว่าประเทศญี่ปุ่นมีการตรวจสอบจากภาครัฐและการประเมินผลโดยกรณีที่มีการข่มเหงรังแกที่รุนแรงโรงเรียนที่จัดตั้งโดยรัฐบาลท้องถิ่นต้องรายงานสถานการณ์ร้ายแรงต่อหัวหน้ารัฐบาลท้องถิ่นผ่านคณะกรรมการการศึกษาของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเมื่อได้รับรายงานหัวหน้าหน่วยงานราชการในท้องถิ่นอาจดำเนินการสอบสวน เมื่อหัวหน้าพบว่าจำเป็นอาจตอบสนองต่อสถานการณ์ร้ายแรงที่และการป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ใด ๆ ที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์ร้ายแรงที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เมื่อได้ดำเนินการสอบสวนตามความในวรรคก่อนแล้วหัวหน้าส่วนราชการส่วนท้องถิ่นต้องรายงานผลการสอบสวนต่อที่ประชุม⁴⁵⁰ สำหรับโรงเรียนเอกชนผู้ว่าราชการจังหวัดจะดำเนินการสอบสวนผลการสอบสวนและเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าจำเป็น

⁴⁴⁸ M. Scotto, *op. cit.*

⁴⁴⁹ Financial Actions, Article 10

⁴⁵⁰ Responses Pertaining to Public Schools, Article 30

สำหรับการตอบสนองต่อสถานการณ์ร้ายแรงที่เกี่ยวข้องกับรายงานหรือการป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ใด ๆ ที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์ร้ายแรงที่เกี่ยวข้อง⁴⁵¹

องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ สหภาพยุโรปต่างให้ความสำคัญกับการประเมินผล เมื่อศึกษาประเทศฟิลิปปินส์ พบว่ามีการกำหนดให้โรงเรียนทุกแห่งจะแจ้งให้ผู้อำนวยการโรงเรียน (The Schools Division Superintendents) ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับนโยบายต่อต้านการข่มเหงรังแกที่กำหนดไว้ภายใน 6 เดือนนับจากที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ และต่อมาทุกสัปดาห์แรกของการเริ่มต้นปีการศึกษาโรงเรียนจะต้องส่งรายงานไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับการข่มเหงรังแกหรือการตอบโต้ ผู้อำนวยการโรงเรียนจะรวบรวมข้อมูลเหล่านี้และรายงานไปยังเลขาธิการของ DepED (The Secretary of the DepED) ผู้ที่จะส่งรายงานอย่างเป็นทางการไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (The Committee on Basic Education) ของทั้งสองสภา ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา⁴⁵²

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่าการตรวจสอบจากภาครัฐมีการดำเนินการผ่านการรายงานไปยังหน่วยงานระดับสูงกว่า และการประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีเกณฑ์การประเมิน เช่น การประเมินจากการตรวจพบการข่มเหงรังแก การตรวจสอบสถานการณ์ของการข่มเหงรังแก และการดำเนินการต่อการข่มเหงรังแกอย่างเหมาะสม เป็นต้น สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีความเห็นว่าการรายงานประกอบกับความเห็นของกลุ่มตัวแทนภาครัฐควรให้มีการรายงานไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรายงานไปยังกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงศึกษาธิการควรเผยแพร่ข้อมูลไปยังหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคสื่อเพื่อสร้างความตระหนักในวงกว้างต่อไป

5.6 บทลงโทษนักเรียนที่กระทำการข่มเหงรังแก

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศพบตัวอย่างของประเทศฟิลิปปินส์ กฎหมายมีการกำหนดให้เลขาธิการของหน่วยงานการศึกษา (The Secretary of the DepED) กำหนดมาตรการลงโทษทางปกครองที่เหมาะสมกับผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดภายใต้พระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนที่ทำผิดจะต้องรับโทษของการระงับใบอนุญาตให้ดำเนินการเช่นเดียวกัน⁴⁵³ จากตัวอย่างในประเทศฟิลิปปินส์เห็นได้ว่าบทลงโทษอาจเป็นการดำเนินการทางปกครอง หรือการระงับใบอนุญาต

⁴⁵¹ Responses Pertaining to Private Schools, Article 31

⁴⁵² The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 5

⁴⁵³ The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 6

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นว่าจากการศึกษาทฤษฎีปฏิบัติการของสังคมและทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะเห็นได้ว่า การลงโทษเด็กอาจไม่ใช่ทางออกของปัญหาเสมอไป ส่งผลให้ทฤษฎีดังกล่าวสนับสนุนมาตรการของกฎหมายการศึกษา อย่างไรก็ตาม บทลงโทษเด็กที่กระทำความผิดควรจะมีตามลักษณะความร้ายแรง ซึ่งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2548 มีการกำหนดลักษณะของบทลงโทษไว้อยู่แล้ว โดยกลุ่มนักวิชาการด้านกฎหมายมีความเห็นว่า เมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดลักษณะของบทลงโทษไว้แล้วสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสามารถกำหนดลักษณะบทลงโทษที่สอดคล้องกับระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการได้ ทั้งนี้ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานควรมีนโยบาย การปฏิบัติ และบทลงโทษของการช่มเหงรังแกที่ชัดเจนปรากฏให้เห็นผ่านทางประกาศหรือคู่มือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบโดยทั่วกัน

5.7 ความรับผิดชอบแพ่งกับการช่มเหงรังแก

จากการศึกษาประเทศญี่ปุ่นการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการช่มเหงรังแกเด็กเพื่อให้ได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีตัวอย่างคำพิพากษาที่สามารถฟ้องร้องเด็กผู้กระทำการช่มเหงรังแกบิดามารดา และสามารถฟ้องโรงเรียนหรือต้นสังกัดของโรงเรียนได้

เมื่อศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดมีข้อจำกัด ได้แก่

ประการที่หนึ่ง การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ครอบคลุมความเสียหายทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์

ประการที่สอง ความเสียหายต่อชื่อเสียงต้องเป็นข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความจริง

ประการที่สาม ความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าเสียหายจะเกิดขึ้นเมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดไม่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อยุยาค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้อย่างครอบคลุมส่งผลให้การได้รับการเยียวยาค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งที่ได้รับจากการช่มเหงรังแกสามารถเยียวยาได้เฉพาะการได้รับความเสียหายทางร่างกายในกรณีที่มีการช่มเหงรังแกทางร่างกายและจิตใจ

สำหรับความเสียหายต่อชื่อเสียงที่เป็นข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความจริงในกรณีที่มีการช่มเหงรังแกด้วยวาจา หรือกรณีที่การช่มเหงรังแกเป็นเหตุให้ได้รับความกระทบกระเทือนต่ออารมณ์ความรู้สึกที่นำไปสู่ผลกระทบ เช่น การขาดเรียน หรือฆ่าตัวตายไม่ถือว่าเข้าลักษณะของการละเมิดและอาจไม่สามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

เมื่อกฎหมายลักษณะละเมิดยังมีข้อจำกัดจึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่าความรับผิดชอบแพ่งจากการช่มเหงรังแกควรมีแนวทางอย่างไรเพื่อให้นักเรียนหรือผู้ปกครองได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการช่มเหงรังแก จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างนัก

กฎหมายมีความเห็นว่า กฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีข้อจำกัดสำคัญดังที่กล่าว อย่างไรก็ตามการตีความเพื่อขยายความเสียหายทางจิตใจให้รวมถึงอารมณ์และขยายขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้กว้างขวางขึ้นเช่นเดียวกับคำพิพากษาของประเทศญี่ปุ่นไม่สามารถกระทำได้เพราะขัดกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายละเมิดของไทย โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีการศึกษาและวิจัยถึงรูปแบบกฎหมายเฉพาะในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากรูปแบบการข่มเหงรังแกที่มีหลายลักษณะด้วยการพิจารณาอย่างรอบด้านจากการศึกษากฎหมายและคำพิพากษาเปรียบเทียบของประเทศต่าง ๆ ในบริบทของการข่มเหงรังแกเด็กในสถานศึกษาของไทย

นอกจากนี้ การประกาศใช้มาตรการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจะนำมาซึ่งหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานส่งผลให้ความรับผิดชอบทางแพ่งมีความเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เนื่องจากการประกาศใช้มาตรการของสถานศึกษาเพื่อคุ้มครองนักเรียนจากการข่มเหงรังแกนำมาสู่หน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเมื่อปฏิบัติไม่ถูกต้องหรือละเลยการปฏิบัติอาจนำมาสู่ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนให้หน่วยงานที่เจ้าหน้าที่สังกัดและเจ้าหน้าที่อาจมีความรับผิดชอบต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ อย่างไรก็ตามประเด็นดังกล่าวควรมีการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมต่อไปเพื่อนำมาสู่ผลลัพธ์ที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่มีความเห็นว่าควรมี การศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาปรับใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรด้านการศึกษากับการคุ้มครองนักเรียนจากการข่มเหงรังแกในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และนำไปสู่การใช้กฎหมายในทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพอย่างรอบด้าน

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างจากการศึกษาเพิ่มเติม พบตัวอย่างประเทศที่มีการนำความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่มาใช้ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ กฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศฟินแลนด์นั้น ความเสียหายจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน คือ การบาดเจ็บ (ทางกายภาพหรือทางศีลธรรม) ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งเป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่อาจไม่ตรงกับผลกระทบที่เกิดจากการข่มเหงรังแก เช่น การสูญเสียโอกาสในการเรียนเกินกว่าระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน หากการข่มเหงรังแกนำไปสู่ผลการสอบที่ไม่ดี ความรับผิดในการละเมิดจะเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กซึ่งถูกข่มเหงรังแกได้รับอันตรายชั้นพื้นฐานที่สามารถพิสูจน์ได้และเชื่อมโยงกับการข่มเหงรังแก และในประเทศฟินแลนด์ไม่มีข้อบังคับพิเศษที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในการละเมิดของเจ้าหน้าที่โรงเรียนในพระราชบัญญัติการศึกษาชั้นพื้นฐาน แต่รัฐธรรมนูญของฟินแลนด์

(731/1999) และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อการละเมิด (412/1974) ระบุถึงความรับผิดชอบในการละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้หากมีการปฏิบัติผิดหน้าที่⁴⁵⁴

อย่างไรก็ตาม ประเทศฟินแลนด์ปรากฏตัวอย่างคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการระบุมความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่กรณีศาลอุทธรณ์ของฟินแลนด์ (Turun hovioikeus) S99/2345 1.3.2001 (ไม่มีการเปลี่ยนแปลงคำตัดสินของศาลแขวง) เทศบาลต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน 75 500 Finmarks (ประมาณ 12 200 ยูโร) เมื่อลูกศิษย์ถูกรังแกอย่างต่อเนื่องทั้งทางร่างกายและจิตใจ (เตะ ดึงผม เรียกชื่อ) โดยคำพิพากษาระบุว่าเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนตระหนักถึงการกลั่นแกล้งและการกลั่นแกล้งส่งผลต่อสุขภาพจิตของนักเรียน แม้มีการดำเนินการให้นักเรียนที่ถูกรังแกถูกย้ายไปอีกชั้นหนึ่งและนักเรียนที่กระทำการข่มเหงรังแกถูกตำหนิ แต่ศาลตั้งข้อสังเกตว่าเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนควรมีความกระตือรือร้นมากกว่านี้ และมาตรการที่ดำเนินการไปก็ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในกรณีนี้เป็นเหตุให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ปกครองและนักเรียน

ทั้งนี้ การพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่กระทำความผิดและควรมีกำหนดค่าสินไหมทดแทนหรือไม่เป็นดุลพินิจของศาล ตัวอย่าง กรณี Rovaniemen hovioikeus 27.6.2003 S 02/541 (ศาลอุทธรณ์) ศาลตัดสินว่าการเรียกชื่อเป็นเรื่องธรรมดาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจนทำให้เป็นไปได้ที่จะบังคับให้โรงเรียนกำจัดการข่มเหงรังแกไม่หยุดแม้ว่าเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนจะใช้มาตรการที่เข้มงวดแล้ว เจ้าหน้าที่โรงเรียนและหน่วยงานเทศบาลไม่รับผิดชอบตามกฎหมาย เพราะอาจไม่มีวิธีใดที่จะยุติการข่มเหงรังแกได้ในโรงเรียนของฟินแลนด์อย่างสมบูรณ์ แม้ว่านักเรียนที่เข้าร่วมการศึกษาจะได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐานของฟินแลนด์ที่มีสิทธิจะได้รับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยก็ตาม คำพิพากษานี้มีความคล้ายคลึงกับกรณีของ (The Appellative Court) 27.6.2003 S 02/541 ซึ่งมีสาระสำคัญตามคำพิพากษาว่า การข่มเหงรังแกด้วยการเรียกชื่อเกิดขึ้นบ่อยมากโดยมีนักเรียนที่กระทำหลายคน เมื่อเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนได้หารือกับผู้กระทำการข่มเหงรังแก และนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนเดียวกัน และผู้ปกครองของเหยื่อ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่เข้าแทรกแซงทุกสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกที่พวกเขารับรู้และติดตามสถานะของเหยื่ออย่างเป็นระบบ โดยเหยื่อถูกย้ายไปยังชั้นเรียนที่สงบสุขมากขึ้น แต่เมื่อการข่มเหงรังแกยังดำเนินต่อไป พ่อแม่ก็เลือกเรียนที่บ้านนำมาสู่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการศึกษาที่บ้าน ศาลตัดสินว่าหลักฐานไม่เพียงพอเมื่อการพิสูจน์รายงานทางการแพทย์ล่าช้าและผู้เขียนรายงานอื่นขาดความเชี่ยวชาญที่เหมาะสม ดังนั้นศาลอุทธรณ์ตัดสินตามที่ศาลแขวงกำหนดว่าเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนทำทุกอย่างเท่าที่ทำได้จึงไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จะเห็นได้ว่าในประเทศฟินแลนด์

⁴⁵⁴ Niina Mäntylä, *Bullying at School in Finland and Sweden*, Retrieved December 12, 2020 from <https://scandinavianlaw.se/pdf/61-11.pdf>

กฎหมายว่าด้วยการละเมิดได้พัฒนาผ่านกฎหมายทั่วไปจึงไม่เหมาะที่จะจัดการกับลักษณะพิเศษของคดีการช่มเหงรังแก⁴⁵⁵

ดังนั้น แม้กฎหมายว่าด้วยการละเมิดของประเทศฟินแลนด์ได้พัฒนาผ่านกฎหมายทั่วไปจึงไม่เหมาะที่จะจัดการกับลักษณะพิเศษของคดีการช่มเหงรังแก⁴⁵⁶ แต่มีการนำความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่มาปรับใช้ อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจของศาลมีบทบาทสำคัญในการวางกรอบว่าลักษณะใดจะเป็นการละเมิดของเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องพิจารณาถึงบริบทของสังคมไทยและคำนึงถึงสัดส่วนความรับผิดที่รัฐและเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบที่เหมาะสมต่อไป เพราะมีผลทั้งต่องบประมาณของภาครัฐและความรับผิดชอบของบุคลากรด้านการศึกษาที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับความเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เห็นว่ามีความจำเป็นต้องการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาปรับใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรด้านการศึกษากับการคุ้มครองนักเรียนจากการช่มเหงรังแกในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

---

⁴⁵⁵ *Ibid.*

⁴⁵⁶ *Ibid.*